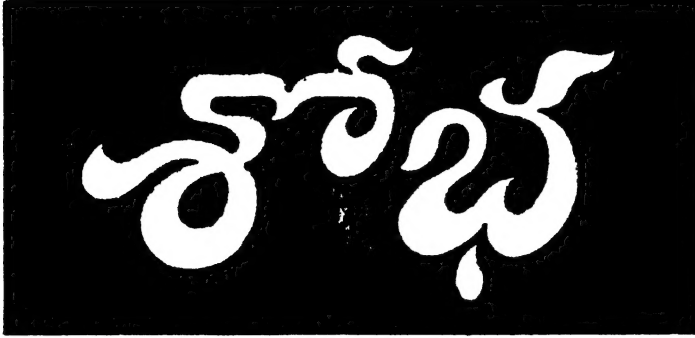
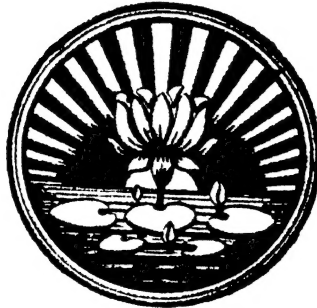

4475

Osmania University Magazine ^{ఓంకరం} ^{పె. 3.}
(TELUGU SECTION)

వత్సం శివం సుందరం

జాతీయవిద్యా మండలి, విద్యాభివృద్ధి

JANUARY 1951

Vol. II

No. 1

సంచికా సమితి

1951

1. అధ్యక్షుడు:

శ్రీ.ఎం. ఎస్. చౌరై స్వామి, బి. ఏ. (ఆర్వీ), ఎం. ఏ. ఎల్. టి. (మద్రాసు) శాఖాధిపతి, ఆంగ్లశాఖాధ్యక్షుడు.

2. గౌరవ కోశాధిపతి:

మిస్టర్. మహమ్మద్ బిక్రీ, ఎం. ఏ., ఆంగ్లోవన్యాసకుడు.

3. ఇతరులు: ఆంగ్లవిభాగము.

శ్రీ. కె. ఆర్. చంద్రశేఖరన్, ఎం. ఏ., ఆంగ్లోవన్యాసకుడు.

4. ఇతరులు: హిందీవిభాగము.

శ్రీ. పండిత వంశీధర విద్యాలంకార్.

5. ఇతరులు: తెలుగువిభాగము.

శ్రీ. భండవల్లి లక్ష్మీరంజనమ్, ఎం. ఏ., ఆంధ్రశాఖాధ్యక్షుడు.

6. ఇతరులు: ఉర్దూవిభాగము.

శ్రీ అబ్దుల్ ఖాదర్ నర్వరీ, ఎం. ఏ. ఎల్. ఎల్. టి., ఉర్దూ శాఖాధ్యక్షుడు.

7. ఇతరులు: మరాఠీవిభాగము:

శ్రీ. ఆర్.ఎం. ఘాసారి, ఎం. ఏ., మరాఠీ శాఖాధ్యక్షుడు.

8. ఇతరులు: కన్నడవిభాగము:

శ్రీ. డి.కె. శివసేనరావు, ఎం. ఏ., కన్నడశాఖాధ్యక్షుడు.

సంపాదకవర్గ ప్రతినిధులు:—

1. మొఘనితబస్పిడె
2. మాణిక్యరావు భక్తవల్లభ్
3. నారాయణరావు.

ప్రధానసంపాదకుడు:

టికం చంద్ జైన్, ఎం. ఏ. (ప్రభు)

ఉపప్రధాన సంపాదకుడు:

బి. రాంరాజు, ఎం. ఏ., (ద్వితీయ).

శ్రవం

సత్వం

మందరం

“ దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స ”

శోభ

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థుల

అర్థ వార్షిక సంచిక

ఇతవరి

శ్రీ. అంజపల్లి లక్ష్మీరంజనముగారు, ఎం. ఏ.

ఆంధ్రభాషాద్యక్షులు.

పంపాదకులు

బి. రామకృష్ణారావు, ఎం. ఏ. (ప్రథమ)

సహాయ పంపాదకులు

డి. వెంకటేశ్వరరావు, బి. ఇ. (ద్వితీయ)

సి. శేషచూషణరావు, బి. ఎస్సి. (తృతీయ)

సంపుటి ౨

సంచిక ౧

వికృతి-పుష్కమ

(జనవరి 1951)

నర్సోదయప్రెస్, హిల్ స్ట్రీటు:సికింద్రాబాదు.

శండాం వివరము :

విద్యార్థులకు

0 8 0

ఇతరులకు

1 0 0

“ దేశభాషలందు తెలుగుతెస్స . ”

విషయ సూచిక

1. సంపాదకీయము.	1
2. స్వాగత పద్యములు.	శ్రీ. ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనముగారు.			3
3. కావ్యేషునాటకం రమ్యమ్.	బి. రామరాజు.			5
4. వ్యధితహృదయం.	“ఈశ్వర”			7
5. భారతదేశ తటస్థవైఖరి.	పి. ఎల్. నరసింహారావు.			8
6. అహారదాన్యముల ఉచితసంరక్షణము.	జి. రృష్టనారాయణ.			10
7. శిథిలటీపులు.	యం. వి. నాగభూషణరావు			12
8. ఆంధ్రమేఘ సందేశము.	శ్రీ వెల్లెలూరు దేంకటరామచక్రమూర్తుగారు.			14
9. లలితకళలు.	బి. కమలా మనోహరరావు.			16
10. రీల.	ఎం. ఎస్. కుమారస్వామి			17
11. నేపాల్ కల్లోలం.	కి. వి. అప్పారావు.			21
12. సైన్సు—మానవుడు.	జి. శేషభూషణరావు			24
13. హృదయాదేదన.	సి. నారాయణరెడ్డి.			26
14. సామ్యవాదము - - ప్రజాస్వామ్యము.	ఎం. రామమోహనరావు			28
15. తుమ్మెదా:	సి. నారాయణరెడ్డి.			29
16. నాదిక్.	వి. శ్రీధర్ రావు.			30
17. పెరూథిని—సత్యము.	శ్రీ రోజూరు గోపాలకృష్ణారావుగారు.			32
18. స్వాస్థ్యత్యాగము - -	బి. రామరాజు			36
19. ఆంధ్ర విద్యార్థి సంఘసదేవి.	(చార్యదర్శి)			37
20. గ్రంథ సమీక్ష.	39

గ మ ని క

హాసంవికలో ప్రచురింపబడిన ఉత్తమరచనలకు రెండు బహుమతులు
ఒకేసారిగలవను. “స్వాస్థ్యత్యాగము” “శిథిలజీవులు” అను రచనలు ప్రథమ, ద్వితీయ
ములుగా నిలిచినవి.

30 రూ. ప్రథమ బహుమానము.

బి. రామరాజు (ఎం.ఏ. ద్వితీయ) గారికి.

20 రూ. ద్వితీయ బహుమానము.

ఎం. బి. నాగచూషణరావు. (బి. బి. ఎస్సి) గారికి.

రాజ్కోపు సంచికలో ప్రచురింపబడు ఉత్తమ రచనలకు మూడు బహుమతులు:-

ప్రథమ బహుమానము 50-0-0 రూ.

ద్వితీయ బహుమానము 30-0-0 ..

తృతీయ బహుమానము 20-0-0 ..

రావున విద్యార్థి సోదరులందఱును ఆగామిసంచిక కైతఱు ఉత్తమ రచనలు
పంపించుచు యోగింపబడ్డారు.

సంపాదికుడు.

సంపాదకీయము

కాలమున కనుగుణముగ పరిణమించి తమ ప్రాత వ్యవస్థమును మార్పు కొనుదాజ్యములు చిరస్థాయులుగా చునజాలును. ఎంతకాలము అవి భవిష్యత్తును తమలో ప్రతిఫలించజేయుచు భవిష్యత్తున కభిముఖముగా పరిణమించుచుండునో అంతవఱకు అవి చైతన్యపూర్ణములుగా నుండును. వాస్తవికతను తిరస్కరించి తమ స్థిరత్వమును సర్వకాల సర్వావస్థలయందు స్థాపించుట ఎలఁచుట పొరపాటు. భవిష్యత్తులో అట్టిదానిని స్థానముండమి.... మనసంస్థానము తువర వాస్తవికతను గుర్తించు గత్యంతరములేక భారతదేశమును “వాసోహ” చున్నది. అనాటి నుండి రాష్ట్రము లో గణనీయములైన సంస్కరణములు పెక్కు చేర్చడినవి. నేడు ప్రజాప్రతినిధు లగు ప్రతిభావంతులైన మంత్రులు మహాసభాసముచేత ప్రజా హృదయములను చూడగొనుచున్నారు. రాష్ట్రము నల్లదల నుద్ధరణ, ప్రభాంతి నెలకొల్పుటకు ప్రయత్నములు జరుపదేశముగ జరుగుచున్నవి. ఉర్వాహభూరిచుచును. జాతీయ విజేతౌ యను వారకులను, స్వాతంత్ర్యముపార్జనకై సర్విస్టుము భారదోసిన త్యాగమూర్తులు నగు ఈ మంత్రులు ఉజ్జ్వలమైన భవిష్యత్తుతోదాటు పర్యవసానమున శాంతి సౌహార్ద్యములు ప్రజలకు ప్రసాదించుటని నమ్ముచున్నాము.

కడచిన దినాలు సంవత్సరములలో “శోభ” కన్య చక్కని పరిపోషణ లేమిచే వీడిదిద్దవలె నుపాజ సౌందర్యమును ప్రకటింపలేకపోయెను. కాని వికృతి చైత్రమునుండియు ఈ కన్య సూర్య కిరణయశోభితమై యలరారుచున్నది.

గత సంవత్సరము శోభను ప్రప్రథమముగ అచ్చొత్తించు ప్రయత్నములు నలుపునంతే చైత్రమాసము చచ్చినది. ఏమక సంవత్సరములో వెలువడు రెండు సంవత్సరములకు పర్యాయము ప్రచురింపఁబడినది. ఇప్పుడు మా పాఠకుల కందిచ్చు సేనందివి మూఁదవప్రసూనము.

ఇక నేడు విభుల వాఙ్మయ సీమలలకు నొచ్చోట ముఖరంజితముల నెత్తి పాటు నెలమేటి వీచిలల ననానములు, నిరంతరచోట నిరంతరము కేళీ ఎనోపము నందేలు శుక, మయూరాలాపములను తెలరేగియుండ మృదుభాషణముల మున్నటాచుచు, ముటిపెంపు పలుకులతో చిటిపొటి నడంతో, నానావిధవాణీకులను నెలుపుచు “శోభ” కన్నె తెలుగు సారస్వరాశామములో స్వేచ్ఛగా బయనించుచున్నది.

ఈ సంవత్సరము రెండు సంవత్సరముల వెలువడుచున్నది. ప్రాంతీయభాషలలో ప్రచురింపఁబడు, తెలుగు, కన్నడ, మహారాష్ట్ర పత్రికలకొలకై ఇప్పుడు 40 పుటలు మాత్ర ముచ్చటకు విశ్వవిద్యాలయాధికారపర్గ ముగీకరించినది. రాత్రున గత సంవత్సరమువలె పెద్ద అచ్చులో ముద్రింపించిన యొక్కవ రచనలు ప్రచురించుటకు వీలుకాదని చిన్న అచ్చులో ముద్రింపించినాము.

వీలై సంపాదకు విద్యార్థుల ఉజ్జ్వలతర రచనలను ఎక్కువ ప్రచురించుట. విశ్వవిద్యాలయములో ఇట్టి సుప్రసిద్ధ యువక రచయితలున్నారని ఆంధ్రలోకమున

కెలుకపఱచుట, విద్యార్థి సోదరులకు మాతృభాషయందు అభిరుచి గల్పించుట, మొదలగునవి “శోభ” ముఖ్యోద్దేశములు. ఈసంచికకై పెక్కు ఉత్తమరచనలందినవి, కాని స్థలాభావముచేత అన్ని రచనలు శోభలో ప్రకటింపఁజాలక పోయితిమి.

ఉగ్గపాలతోడ నలవడిన భాషలో ఎట్టి కఠిన శాస్త్రములైనను బోధించినచో నవి త్వరితముగా మనస్సున నత్తుకొని జనుల యున్నత స్థితికి కారణమగును: ఉన్నతపాఠశాలలందు వలెనే కళాశాలలయందు మాతృభాషలో విద్యాబోధనము జరుఁగుటలేదు. అట్లు జరిగినచేగాని పురోభివృద్ధికి మార్గముఁగానరాదు. ఇక మన విశ్వవిద్యాలయమునందును అనుబంధ కళాశాలలయందును మాతృభాష కనీసము అభిమాన భాషగ నైన బోధనము జరుఁగుట ముదావహమే: మనభాషకు ఉజ్జ్వలమైన భవిష్యత్తు కలదని యెఱుంగక నేడు మనజాతివారనేకులు మాతృభాషను పూర్తిగా విస్మరించుచున్నారు. అటులైనచో వీరికి నైతికమోక్షము మఱియు స్వాతంత్ర్య మెక్కడిది? ఐహికసుఖానంద మంతకును లభించుగదా! ముసుముందైనను వీరు వాస్తవికతను గుర్తింతురుగాక!! ఏజాతియైనను, వివిధ ప్రభుత్వ పరిపాలనకు లోనైన యున్నచో నది రాజకీయ, సాంఘిక, నైతిక రంగములందు వెనుకబడియుండుటయెఁగాక తన సంస్కృతియందలి ఐక్యతను చాలపఱచు బోగొట్టుకొనుట సహజము. మూఁడున్నఱతోటి ఆంధ్రులు ఏకప్రభుత్వముక్రింద నివసించుకొన్నను వారి సంస్కృతి, చరిత్ర, అభిన్నతమునే జూపుచున్నది. రాజకీయముగ ఆంధ్రులందఱును ఒకే త్రాటిపై నడిచిననాడు మన భాష, సంస్కృతి బాగుపడగలవు. ప్రతి ఆంధ్ర విద్యార్థియు తనజాతిని ఏకప్రభుత్వముక్రిందికి తెచ్చుటకై ఉద్యమము సాదించి, తద్వార ఆంధ్రరాషాభివృద్ధికై స్వవిధముల తోడ్పడునని యాశించుచున్నాము.

ఉస్మానియ విశ్వవిద్యాలయములో నేడు ఆంధ్రవిద్యార్థిసంఘమునకొక ప్రత్యేకస్థానమున్నదని చెప్పవచ్చును. విద్యార్థులలో పరస్పర సహకారభావము, మాతృభాషాభిమానము, చైతన్యము పెంపొందించుటయే ఈ సంఘముయొక్క ముఖ్యదర్శము. ఈ సంవత్సరమున ఆగస్టు 31వ తేది పైనంఘపు ఎన్నికలు జరిగినవి. దీనినందు 9, 10, 11 తేదీలలో వివిధ కళాశాలలఆంధ్రవిద్యార్థిసంఘ పక్షమున ఆంధ్రాధ్యక్షయోత్సవములు విశ్వవిద్యాలయములో జరిగినవి. ఇంత విషయవంతముగ కొనసాగినందులకు అన్ని కళాశాలల తెలుఁగు సంఘములును అభినందితములు.

మన విశ్వవిద్యాలయములో విద్యార్థిసులసంఖ్య అత్యల్పమైననుగణనీయమే. వీరు “శోభ” తో తప్పక సహకరింతురని విశ్వశించుచున్నాము.

ఉత్తమరచనలిచ్చి మాతో సహకరించిన మిత్రులకు కృతజ్ఞతలు. అడిగినంతనే అనుగ్రహించి అమూల్యరచనలిచ్చిన ఆచార్యవర్యులకును ఇతవరులగు ఆచార్య: ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనముగారికిని కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనములు.

అశ్రు త ర్పణం

ఆంధ్రవాషాసేవను బహుముఖములుగ గావించిన ధన్యమూర్తులు పండిత వ్రతాండులును అగు శ్రీ వేణూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారి యారస్మితాస్తమయ వార్త విని యావ దాంధ్రదేశము యథంత సంతాపమునకు లోనయినది. శ్రీ శాస్త్రిగారు గొప్ప కవులు, బహుగ్రంథకర్తలు, వీరు నిష్పక్షపాటుబుద్ధితో కేవలము సత్యనిర్ణయమునకయి పూను విమర్శకులు. ఆంధ్రసారస్వతమున కత్యంతము చిరస్మరణీయముగల సేవను గావించిన వారిట్లు లస్తమించుట మన దురదృష్టము. వారికి మా దాష్ఠ్యాజలి.

జీవితమంతయు భారవాహ్యునయమునలై అంకితమొనర్చిన మహామహానుజు, ఋషిపుంగవుడు నగు శ్రీ అరవిందుడు ముఖ్యముగ అధ్యాత్మిక సేవారంగములో మందారముల మాధుర్యములను విరికిమ్మి చేసామును చాలించిరారు. వారికి మా జోహార్లు.

భారత స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, సమభారత నిర్మాత సర్దార్ వల్లభాయ్ పటేల్ నిర్యాణవార్త వార్తములుంటున్నది హాద్యగొచ్చినది. 1931 ఛార్జి సత్యాగ్రహము, శాసనోల్లంఘనోద్యమము లీటిటని యుర్యుతు నిర్వహణమునకు చక్కని నివర్తనలు. భారతస్వాధీనతావరణ తమనకి దేశమును సంఘటితపరచి సంస్థానసమస్య పరిష్కారము చేసిన ప్రతిభాసంపన్నుడైన రాజకీయవేత్త ఈతడే. దేశభక్తి, స్వార్థరాహిత్యము, పజ్జనం కల్పము, చిత్తశుద్ధి, రాజకీయ చతురతలు ఈతనికి వెన్నతోబెట్టిన విద్యలు. ఈ భారత వీరుని ఆస్తమయము స్వతంత్ర భారతచరిత్రలోని ఒక అధ్యాయ సమాప్తము: ముఖ్యముగ తైశవ స్వతంత్రభారతమును బిరుదుమొనర్చి కాపాడునని ఆశతోనున్న మనకు సర్దార్ పటేల్ మృతి ఒక తీరని లోటు. వారి ఆత్మకు శాంతి చేయరుగక.

పెద్దిరి కామప్పకామి, ఎం. డి. (స్వతంత్ర)

జననం 1908-09-08

కె. పెద్దిరికామి, ఎం. డి. (స్వతంత్ర)

జననం 1908-09-08

ఉస్మానియ విశ్వవిద్యాలయ ఆంధ్ర విద్యార్థిసంఘ ద్వితీయ వార్షిక
ప్రారంభోత్సవ సందర్భమున

విద్య, భూమి దాయకాభిమంజ్రులు

గౌ. శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావు పంతులుగారికి

స్వాగత పద్యములు

అచార్య శ్రీ ఖండవల్లి లక్ష్మీకృష్ణమూర్తుగారు. ఎం. ఏ.

స్వాగతము మంత్రివ్య సుస్వాగతంబు

ప్రేమచుడువరః భరిమో హృదయములకు

తెచ్చియు విద్యాను లతిది కటంకు

ఆదరాః పురస్కర ముభయింపు.

ఒకనాడు నీవును మొగరి తుమ్మెదపించు

తెగజూరు క్రాపింగు దిచ్చిరావు;

ఒకనాడు నీవును గిరురించి పార్యంబు

చాటుగా నవలలు చదివెరావు;

ఒకనాడు నీవును ఒజ్జల చిత్రాలు

చల్లగా దించితి పుల్లకులర;

మనసు కిశ్కెము తెంచి మనకెడి కనులతో

కోమల రూపముల్ గ్రోతినావు;

ఒక్కనాడు పరీక్ష కార్దొక్కకుండ

కోట వత్తికికొందును గ్రంథ కంఠి.

టవికి పాల్తు లేలును మునిగినావు

కాదు మదియెల్ల నీ నభా రవ్యమందు.

ప్రాణము లేచివచ్చుగద, భవ్యకళార్యయనైక చిత్త పా
రీణము, హాస్యమంజరి సంల్లహరీ సుఖయానమున్ జగ
త్ప్రాణ విధాన కిచ్చిత విరంతర సూత్రము, కార్యమం దవి
ద్రాణము, నూత్న యౌవనము దానివరంగుల ప్రొద్దులెంచెదే.

చిక్కగింజ మంత చిన్న బీజము నుండి
మహిని విస్తరించు మట్టివోలే
ఉయ్యలందు నిసుగు, ఉవ్వ యేలునటంచు
తల్లి గాంచు కలలు తిర్వమయ్యె.

ఇది తుది వర్ణహీనత వహించిన బూరుగెకాని శాల్మ లీ
వృథు జగజీరుహంజుగతి వీరివార వికపితాంగిమై
మొరలున గూలబోదు మఱిమొక్కలమై నిలుచుండు కొండయై
విదితము బోదుగల్గుటను వీరిది బూర్గుల వలశమయ్యెడిన్.

రామదాసుని నిను నేను రహిని బొగడ
కృష్ణదాసును నత్యక్తి తెలనబోవ
రామకృష్ణ పాదాబుజ రమ్యనగన
శరణ మానస సార శాలివంతు

అక్కన మోనర్ మహిమ లాంధ్రుల రాచరికంపు శేముషిన్
ముక్కున వ్రేచవేసికొని మ్రొక్కులిడగను జేరి రమ్యులగా
అక్కట నాడు నేటికి శరద్ధములంబడి మ్రోచువారుచుగా
స్రక్కిన చెట్టు మోసులిడె రోకలి కూడ చిగుచ్చునేగదా!

ఓడల బండ్లు వచ్చెడి నహో! సులతాసుల కన్నునైగలగా
జాడల మెల్లి రా మనుచు: సత్యము నీ కనుసన్నలగా బ్రజా
పీడన దుర్జయుల్ మెలగి వేచియు యుండురు రామకృష్ణయో!
తోడు గూరు నీ ప్రజలు తోలుచు వీరితీతంబు చక్కటగా.

న్యాయము సంఘమానవుల నాణ్యముగా జతగూర్పు సూత్రమో
పాయని ధర్మమీ ప్రకృతి బంధు దివ్య కళా వి బంధమో
నీయుగశంఖ గల్గినను వెండుకయో అణు బాంబు ముచ్చటల్
ఈ యుగశంఖలే ని తిరి వెండుకయో ఉద బాంబు సందహుల్.

“కావ్యేషు నాటకం రమ్యమ్”

★ డి. రాఘవాజు ఎం. ఏ. (ద్వితీయ) ★

నాటకము కావ్యములందు రమ్యమైనదని సిద్ధాంతిల రిందుటకుఁ గావ్యమన నేమిఁ నాటకమన నేమిఁ లోక కల్పాణ మునకుఁ గవి యెఱువకరించును? ఈ విషయమున కావ్యమున కంటె నాటకమున నున్న వైశిష్ట్యమేమని ముందుగావిచారింపఁ దగును.

కావ్యము సనుసరించి అతీంద్రియమైన ధర్మకర్తృ మును జ్ఞానదృష్టిచేఁ గనుఁగొని దాని నట్లే చెప్పినవాఁడు ఋషి లేఁ ఁవి. “కవేః కర్మ కావ్యమ్” ఋషియొక్క కర్మ కావ్యము. “నా స్పృషిః కురుతే కావ్యమ్” ఋషి కాని వాఁడు కావ్యకర్త కాఁడంటుఁడు. కావ్యంక్షణ ప్రతిపాదనయందు భిన్న భిన్న వ్యక్తులు కావ్యమును భిన్నముగా నిర్వచించిరి.

“అదోహా సగుహా సాలంకారాః” అనియు “రీతిరాత్మా కావ్యస్య” యనియు “కాంతానమ్మిత కయోపదేశ యుతే” యనియు మల్లినాథ వామన మమ్మట ప్రభృతి లాక్షణికులును. “రసాత్మకం వాక్యం కావ్యం” “రసవిమూర్త ప్రతిపాదకశబ్దః కావ్యమ్” అని రసవాదులైన విశ్వనాథ జగన్నాథ వండిత రాయలు మున్నగువాఁడును నిర్వచించిరి. నిర్వచనములెల్ల న్నగు “కావ్యం యశశేఽర్థ కృతే వ్యవహార విచేతేత రక్షయే నద్యుపర నిర్వృత యేకాంతానమ్మిత కయోపదేశ యుతే” యను మమ్మటోక్తి “విశ్వ శ్రేణుః కావ్యమ్” అను వాగనువాసముని నుడి కావ్యబ్రయోజన విషయమున నిర్వచన యంగీకృతములు.

“దృశ్య శ్రవ్యత్వి ఛేదేన పుః కావ్యమ్ వ్యధామకం దృశ్యం తద్రాశినేయంస్థానం హాహోపాస్త్రహావకం॥ భవేదభిసయో పస్తానుకార్య చిచ్ఛిరః”

అక్షికో వాచితైవ మాహాత్మ్యస్యైకస్తభా॥”

కావ్యమునం చెన్నియో భేదములున్నవి. మరల కావ్యము దృశ్యమని శ్రవ్యమని రెండు విధములు. అందు దృశ్యకావ్య మభినయంబఁబడును. రామాది నాయకుల రూపము నటుల యం దారోపంబఁ బడుటవలన రూపమని చెప్పఁబడును. (అభినయమనఁగా ననుస్థల సనుకరించు విధానము. అంగికము వాచికము, ఆహార్యకము. సాస్త్రవ్యము ననునవి చతుర్విధాని నయములు). విని యానందింపఁదగిన పురాణములకంటెను ఇవి సంతోషింపఁదగిన తక్కిన కావ్యములకంటెను బండిత సామర సాధారణముగా నాయిత నాయకుల యువంతము

మాది యానందింపఁదగిన దగుటచే రూపక ముత్తమోత్త మని పూర్వులు ప్రశంసించిరి. ఒకజాతియొక్క సాంఘ రాజకీయ చరిత్ర ఆ జాతి నాటక వాఙ్మయమునందుఁ బ్రతి బించును. ఆ జాతీయుల బుద్ధివైభవము మనోవ్యాపార రీతు వారి నాటకరచనను పరిశీలంపక చక్కగా నవగాహన చే కొనము. కావుననే నాటకరంగము లాయా ప్రజల వాగరక కర్తవ్యములపండివముల అతిశయోక్తి కానేరదు. “నైరక్యాజా ప్రభువైన “దయోసీనియసు” అనునాతఁడు “పెత్తన్న” ష రము యొక్క నాగరకతను గుఱించియు వాఙ్మయాభివృద్ధి గుఱించియుఁ చెరిసిగొనఁగోరియుండగా “స్లేటో” విద్వా సుఁడు “అరిష్టోఫేస్” అను నాతని సుధాంతనాటకము నారాజుకడకు బంపి పీనిసుండియే “పెత్తన్న” ప్రజల స్వధా రత్వములను సీపుగ్రహించుకొనగలవని సమాధానమిచ్చెనఁ అట్లే మృచ్చకటిక నాటకము తదితర గ్రంథములకన్న మిన గా అనాటి ధారపియుల నాగరికతను స్వధావమును జక్కఁగా బ్రతిఫలించఁజేయును. కళాదృష్టిలో నాటకములును నాట్యరం మునుఁ బ్రజల వైతక చిత్తవృత్తులమీదఁ గొప్ప ప్రభావవ చిలిగి యున్నవి.

ఇది నాటక వైశిష్ట్యము. మొదట బహుకావ్యవళ మొరల్చి పదపట నాటకము చదివి యంతరి రసము పూర్తి గ్రహించుటయే సాహిత్య పరమావధికి గుర్రను తలంపుఁ “నాటకాంతం సాహిత్యం” అనియు కవి యగువాఁడు మఱ చేదేని కావ్యములు రచియించి మెప్పుగాంచి లోకానుభవతా మై పడఁపట నాటకము రచించుననెడి సత్యము దెలుపుట “నాటకాంతం పవిత్రం” అనియు నే యితర కృతులు నా ఁము వలె మనోహరములు గావనుటకే “కావ్యేషు నాటక రమ్యం” అనియు పూర్వోక్తులు వెలసినవి. ఈ నాటకోత్క ష్టతను సమగ్రముగాఁ బరిశీలించుటకు నాటకోత్పత్తి తథం ముల జ్ఞానమునాచి నత్యంతావశ్యకము.

ధారతీయ నాటక సంప్రదాయములఁ దెలుపుటకు ప్రథః గ్రంథము భరతాచార్యుల నాట్యశాస్త్రము. నాట్యసేవము క్షే గాంధర్వవేదమునూప వేదముల కనుబంధముగా బ్రహ్మ నిర్మింపఁబడెనని భరతనాట్యశాస్త్రము హెచ్చింపుచున్నఁ దేవతలొకవృక్షు శ్లేతములకు కర్మములకు రెండికి నిం గూర్చు దానిగ నేదైన నృతించుటకు బ్రహ్మను సేతుకొనిరఁ ఈ నూతన వేదము ఇదివరకు వెలసిన చతుర్వేదములవ

ద్విజాతులకు మాత్రమే యుపాస్యముగాక కూద్రాదులకుఁగూడ నందుబాటులో నుండవలెనని కోరిరఁట. అప్పుడు చతుర్ముఖ దీతిహాసమును పీఠిబోధమును జోకించి మనుష్యులకు కర్తవ్యము బోధించగల పంచమ వేదము నాట్యవేదమును పేర న్యజించెనఁట. బ్రహ్మ ఋగ్వేదమునుండి పాఠ్యమును సామ వేదమునుండి గానమును యజుర్వేదమునుండి అభినయము లను నధర్వణవేదమునుండి రసములను గ్రహించి ఐదవ నాట్యవేదముగాఁ జేసి ఏర్పర్చుచే నాట్యశాలా నిర్మాణము గావించి భరతమునిచే వేదవోక్తమున బ్రదర్శించఁజేసెనఁట. ఈ పంచమ వేదమునకు శివుఁడుకమైన తాండవమును దార్వతి కోమలమైన లాస్యమును విష్ణువు నాట్యమున కవసరమైన చతుర్విధ రీతిని పంచయ మొర్చి యొరంగిరఁట. భరతమునియే యీ నాట్యశాస్త్రమును భూవోక్తముగఁ బ్రచార మొనరించెనఁట.

ఈ వృత్తాంతము ననుసరించి మ్రోవన చేతావర్గము నేని బ్రహ్మచారిని నాటకోత్పత్తితో నిర్మహిత సంబంధముండుట ఏకర్వావృత్త ప్రాశస్త్యములనుబోధించును. మఱియు నాట్యశాస్త్రము తానే పంచమ వేద మునానుట గమనింపవలసి యుండును. మహాభరతమునకీర్తి వ్యవహారము కలదు. ఇది హాసమును దనిలో నొక యంగముగచేసికొని నాట్యశాస్త్రము పంచమవేద ప్రాప్తిని తనలో నమన్వయించుకొన్నది. గావ్యము నవల నాట్యము ఈ మూడింటికి నితహాసమే తిహారమైనను దానియందుఁ జరుగ్గల చేదమున్నది. కావ్యమున పరిత్ర చిత్రణ ప్రాసంగిక విన్యాసమేగాని ప్రాప్తి ఋషులు హాసవ చిత్రవృత్తి పర్వనా వైర్వ్యమే ప్రాప్త్యాము వహించును. ఇతఁ నవలయందున్న పేద యొక చరిత్ర ననుసరించి మహాభరత కథార్పణము ముగియును. తన ఎంత శౌన్దర్యముగను నెంత చిత్రముగను నున్న నవల యంత యుత్తమముగా నుండును. వీనినే "మహాభరత సత్కవి కల్పనా పరమాపావహ పూర్వ వృత్తమగు సానలఁదీరిన జాతిరత్న" ఐనవచ్చును. నాట్య మీ రెంటికన్న వేరు. అందు కావ్యముం ఁడఁదగిన కవిత్వమును నవలయందుండగల మహాభరత ల్పనయు నుండవలసినను కథాభాగమున నేకత్వము ఘటనా గార్వతః పూత ప్రతిపాతము స్వాభావిక యను విశేషముచే నొక వివిధకళా సమ్మేళనము జరిగి తీరును.

"ఇతవృత్తహి నాట్యస్య శరీరం పరికల్పితం
యోయం స్వభావో లోకస్య నానావస్థాంత రాత్మకః
సోక్తాద్యభినయైర్వ్యక్తో నాట్యకం త్యభిధీయతే
యస్మాత్స్వభావ స్సంహృత్య సాంగోపాంగగతిక్రమైః
ప్రయుజ్యతే జ్ఞాయతేద తస్మాదైస్ నాటకంస్మృతం॥"

నాట్యమున కితివృత్తము శరీరమువంటిది. నానావస్థాంతరమైన లోకముయొక్క స్వభావ మంగాద్యభినయాదులచేఁ బ్రదర్శించుట నాట్యమనఁబడును. అట్టి స్వభావము చిత్రించఁబడుటచే నాటకమని చెప్పఁబడుచున్నది.

నాట్య శబ్దార్థమునుగుఱించి భరతముని యభిప్రాయ మిట్లున్నది.

"నానాభావోప సంపన్నం నానావస్థాంత రాత్మకం
లోచివృత్తానుపరణం నాట్యమే తస్మయాత్మకతం
యోయం స్వభావో లోకస్య సుఖ దుఃఖ సమన్వితః
సోక్తాద్యభినయైర్వ్యక్తో నాట్యమిత్యభిధీయతే"

పెక్కు భావములతోఁ గూడి వివిధావస్థలతో నొప్పురు లోక వ్యాపారానుపరణమే నాట్యము. మఱియు సుఖదుఃఖములతో గూడెనేన నాట్యము చెప్పఁబడును.

పైనున్న నాట్య నాటక శబ్ద నిర్వచనముల వలన నాటకము వివిధ లలిత కళాసారముని తెలియును.

అనుకరణమే నానావస్థాంతరం తిహారమునఁ జిత్తై కాగ్రతసాధింపనగును. ఏకాగ్రత యగు నవిదిత వేద్యాంతరముగా నేదేని యొక వస్తువునందుఁ జిత్తము నిల్పగలుగుట. బహుభేదములచే దిన్నమగు నీ ప్రపంచమందు నభేదానుభవము సంపాదించుట. ఏకదశవయే ఆనందమయము. ఈ యానందమును పొందుట కేదేని యొక కళయే చాలును.

"త్రైవర్గ ఫలదాః స్వర్గ్యే దానయజ్ఞ పాదయః
ఏవం సంగీత విజ్ఞానం చతుర్వర్గ ఫలప్రదం॥"

ఒక్క సంగీతమే చతుర్వర్గ ఫలప్రదమైనపుడు సర్వకళా సమ్మేళనమైన నాటకమెంత "అనంద" ప్రదమో ఒక్కొక్క కళ వేర్వేరుగా నుండునపుడు దానియందుఁగొంత కొంత యుండును. ఆ కొంత వివిధ కళా సమ్మేళనమున పరస్పర సహాయమున కీరిపోవును. భావాశ్రయమగు నృత్యము (Mimic Art) తాం లయశాయమగు నృత్యము (Dance) గీతము సంభాషణలతో గలిసి రసాశ్రయమగు నాట్యమై యవస్థానుకరణ పూరియగునరికి నాటకమైనది. కనుక నాటకము వివిధ కళా సమ్మేళనము. అనగా కవిత్వము నృత్యము సంగీతము మున్నగు వేర్వేరు కళావాహిను లొకచో సంగమించి నాటక కళా ప్రపంతిమై ప్రవలితోక్తుంగాభంగమై ప్రవహించి పరమానందాద్ధి నంతరించును.

"కవచిద్ధర్మః కవచిత్క్రిడా కవచిద్ధర్మః కవచిచ్ఛముః
దుఃఖానాం శ్రమారానాం కోకారానాం తపస్వినాం
(తరువాయి రివ పేజీలో)

వ్యధిత హృదయం

ఈ స్వరం

నేను ఇప్పుడొక రిచైర్స్ ఉద్యోగిని. ఆ దినాలలోని విరామములేని పనికి, ఈ దినాలలోని పనిలేని విరామానికి ఎక్కడి పోలిక; తీరికగా కుర్చీలో ఆరోజుల్లో చేసిన పునకార్యాలన్నిటిని నెమరువేసుకుంటూ కూర్చుంటాను. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్కరకమైన ఉద్యోగాన్ని రేపుతూ వుంటాయి. కావి నా ఉద్యోగపు దినాలన్నీ ఒక ఎత్తు. ఎన్నోసంవత్సరాలైనా ఆ విషయము నిన్న మొన్న జరిగినది వలెనే ఉంటుంది. అది తలచుకొన్నప్పుడల్లా ఏదై తినట్లుంటుంది.

అలాడు అప్పుడే కొద్దు ప్రారంభమైంది. నేను నా అధికార స్థానములో కూర్చున్నాను. చప్రాసీవచ్చి ఆహుతి విచారణ కావలసిన కేసు కట్టట ఒక్కొక్కటి. మేజిస్ట్రేట్ పెట్టాడు. కాలహరణం కాకుండా, వెంటనే మొదటికేసు తీశాను. చప్రాసీ వెంటనే కేకవేశాడు. "మిల్లుబారాకు ముద్దాయలంతా బోనులోకి రావాలి" అని.

ముందు ప్రాసీక్యూటరుగారు రేచారు. కార్మికులు ఏ విధంగా సమ్మెకు దారితీసింది. పోలీసువారు దానిని ఏ విధంగా ప్రణాళికబూనికై ఎదుర్కొనింది. అంతా సవివరంగా ఉపన్యసింపారు. నేను తదేకదీక్షతో అదంతా వ్రాసుకొంటున్నా.

ఇంతలో ప్రభుత్వపక్షపువాడం వూర్తయిపోయింది. ఇక "డిఫెన్సు" పక్షంకొరకు తలెత్తి చూశాను. "చెప్పకో వలసినదేమైనా ఉందా?" అని నేను కొంచెం అధికారస్వరం తోనే కేకవేశాను. "ఇటువంటి న్యాయస్థానాలలో వాదించడం అనవసరం" అని ఒక శ్రీ కంఠం జవాబుచెప్పింది. నేను బోనుపైపు పరకాయించి చూశాను. నేను ఇదివరకు సరిగా చూడనేలేదు. ఎక్కడో పరిచిత కంఠంలాగా ఉండే ఏవ రీపిడగ?

అట్టే నిన్ను ఇవ్వగా నేను క్రొత్తగా కారెజీలో చేరిన దినాల వంగతి. ఏదో డిటేలులో, నాకు సరిగ్గా గుర్తులేదు. నేను ఏదో "ప్రపోజ" చేయడం, ఆవిడ దానిని ఖండించడం జరిగినట్లుంది. తరువాత మాకు పరిచయంకూడా ఏర్పడింది. అమె మాకు ఒకటి రెండు సంవత్సరాలు "జూనియరు" కూడాను.....

నేను తర్వాత డిగ్రీతీసికొని, విశాల ప్రపంచంలోకి బయటికి వచ్చాను. నా నిత్యదరిద్రం ఇంకా నా వీడనే ఆశ

యించడంచేత వెంటనే ఉద్యోగంచేయడం తప్పనిసరి అయింది. కాబూకా కచ్చేరీలో ఉద్యోగమున్నదని తెలిసి దరఖాస్తు ఇవ్వవచ్చాను.

ఒకనాడు సాయంకాలం ఈవిడ మళ్ళీ కనిపించింది. ఏదో చూచి దొరటిగా నేను ఉద్యోగంలో చేరుకున్నానని చెప్పాను. నేను ఈచూట చెప్పేసరికి, ఆవిడకి విజంగా అంకోపం ఎందుకొచ్చిందో అర్థంకాలేదు. కాని ఆరోజు న్నన ఆవిడ చీవాట్లుపెట్టడం తప్పకుండా చూసి తీరవలసినదే. డేల్ కో కొంచెం పనిచేయ తగిన వాళ్ళుంకా ఏ ఉద్యోగంలో చేరుతే దేశమేమవుతుందని చూటి ప్రశ్న వేసింది. పెద్ద గుప్పెడు రూపాయలకొరకు ఉద్యోగంచేసేవాడు కేవల "పూర్" అని లక్షలాది అంది.

అవును. నావంటి దరిద్రుడి అవస్థ ఆవిడకే తెలుస్తుంది. ఎందరి కాళ్ళో పట్టుకొంటేనేగాని ఈ ధడుపు వూ అయింది కాదు. ఆవిడకే, మొదటి తారీఖుకల్లా మని అర్థం పస్తుంది ఇంటిదగ్గరనుంచి. అసలు అటువంటి అప్పుడు నా ఆమెతో పోలిక ఏమిటి? నేను లోపల ఈ విధంగా పరిణామం చెప్పుకున్నా.

ఇదంతా అలాడు గుర్తుకి వచ్చేటప్పటికి, నాకు తిరిగినట్లయింది. ఆరోజున ఆవిడ చీవాట్లు పెట్టుకున్న రూ నాకు కళ్ళకు కట్టినట్లుంది. ఏమిచేయడానికి తోచలేదు. చివర దైర్యంచేసి, ముద్దాయలను వదలిపెట్టామని బుద్ధి తరిగింది. కాని కేవలం వదలిపెట్టడం ఎట్లా పోసే ఆవిడేమన్నా స. దానం చెప్పితే నేను ఏదోవిధంగా కేసును కొట్టేయవలసినదే. ఈ ఉద్యోగంలోనే, మళ్ళీ కొంచెం నెమ్మదిగా చెప్పి "తమరుకూడ వాదించడం మంచి"దని, న్యాయశాస్త్రవేత్త ఒకసారి చెప్పితే అర్థంకాదా ఏమిటి; అని దానికి సమాధానాను. ఇప్పటికి నిర్ధారణ అయింది. ఆవిడ నన్ను గ్రహిస్తుందో లేదో అని నాకు సందేహం తరిగింది. ఆవిడ నా తావాలి అని అవమానించినట్లుంది. నాలో మళ్ళీ అధికారస్వరం బయటికి వచ్చింది. వెంటనే రెండుసంవత్సరాల తఠినశత విధించాను. నేను తీర్పు చెప్పగానే ఆవిడ ఒక నిశ్చయ వచ్చింది. అబ్బ! అనవ్వు నన్ను కూలపుపోటుల ఇప్పటికి బాధపెట్టానే వుంది. ఆ నిశ్చయలో అటు విజయం (తరువాత ప్రకృతవేళలో)

★ భారతదేశ తటస్థ వైఖరి ★

.....పి. యల్. సరసింహారావు, ఎం. ఏ. (ప్రథమ).....

భారతదేశము దాదాపు సూటి ఏబది సంవత్సరములు ఆంగ్లేయుల పరిపాలనక్రింద నలిగి ఆగస్టు 15, 1947 నుండి స్వాతంత్ర్యమును పొందినది. ప్రభుత్వాధికారము ప్రజల హస్తగతమైనది. భారతదేశము స్వతంత్రమైనది మొదల అన్నియో చిక్కు సమస్యలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినది. స్వతంత్ర భారతదేశము అంతర్జాతీయ రాజకీయ రంగములో ప్రముఖపాత్ర వహించవలసి యున్నది.

ఒక అర్థ శతాబ్దిలో రెండు ప్రపంచ మహాసంగ్రామములు జరిగినవి. వాటిమధ్యలితములను అనుభవించిన ప్రజలు మరల యుద్ధము రాకుండ నివారించుటకై ప్రయత్నించుచున్నారు. కాని, కొందరు రాజకీయ నాయకులు తమ రాజకీయ ప్రాబల్యమును ప్రపంచము అంతటిపైనను స్థాపించుటకై, శాంతి యత్నములను భగ్గుము చేయుచున్నారు. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధమున రష్యా, అమెరికా, ఇంగ్లండులు కలసి నాజీ జర్మనీ, జపానులను ఎదురుకొనినవి. కాని ప్రపంచ సంగ్రామము పూర్తికాగా, వారు ఆక్రమించిన భూభాగముల పంపకపు విషయములో విభేదములు కలిగి, చీలిపోయిరి. రష్యా ఒకవైపు, అమెరికా ఇంగ్లండులుమరొకవైపు, మిగిలిన దేశములుకూడ చాలవరకు ఏకవైపునకు చేరికొన్నవి. ఇట్టి పరిస్థితులలో ప్రపంచశాంతికై బయలుదేరిన సంయుక్త రాజ్య సమితి, తన విధిని నెరవేర్చుకొనుట ఉన్నది.

ఈ పరిస్థితులలో క్రొత్తగా స్వాతంత్ర్యముపొందిన భారతదేశము, ప్రతి అడుగు ముందువెనుకలను సరిగా గుర్తించి వేరువలసి యున్నది. ఏముల్కానో చేరక, భారత దేశము తటస్థముగ ఉండగలదని మనప్రధాని ప్రకటించినాడు. కాని చాలమంది నెహ్రూ విదేశాంగసీనిని తీవ్రముగ విమర్శించు

చున్నారు. వీరి అభిప్రాయము, భారతదేశము తన తాటస్థ్యమును నిల్పుకొనజాలదని.

ఈ విమర్శనలను రెండు పంఖాదాగా విడదీయవచ్చును. తాటస్థ్య సూత్రమునందే (Principle of neutrality) నమ్మకములేనివారు చేసినవికొన్ని. ప్రస్తుత పరిస్థితులు, తాటస్థ్యమును అనుమతించవనునవి మరికొన్ని.

భారతదేశ చరిత్రపుటలను త్రిప్పిన, ఎక్కడా, భారతదేశము మరియొకదేశముపై దండెత్తినట్లు కనబడదు. అట్లయినచో నెహ్రూ ప్రకటనపై అవిశ్వాసము తగదు. దేశచరిత్రయే మొదటి సందేహమునకు సహచానము.

రెండవ సందేహము, అంతర్జాతీయ పరిస్థితులు భారతదేశ తాటస్థ్యమునకు అనుకూలముగలేవని. ఆ అంతర్జాతీయ పరిస్థితులను గమనించుదము. భారతదేశము, “కామన్వెల్త్ లో” ఉండుటవలన, తన తటస్థవైఖరిని నిల్పుకొనజాలదని వీరి వాదము. ఇది పైకి సహేతుకముగా కన్పడినను, వాస్తవము కాదు. క్రిందటి యుద్ధములో, ఇంగ్లాండు రాజునకు విధేయతను ప్రకటించిన ఐర్లాండ్ తన తాటస్థ్యమును కాపాడుకొన గల్గినప్పుడు, రాచరికమును ఒక చిహ్నరూపముగనే (Symbol) గుర్తించిన భారతదేశము ఏల తన తాటస్థ్యమును నిల్పుకొనజాలదు?

విమర్శనలు ఔర్ధ్వమును ఉదహరించుచు, ఔర్ధ్వము రెండవ ప్రపంచ యుద్ధమున మొదట తటస్థవైఖరిని ప్రకటించి నిలుపుకొనలేదోయిరది. అట్టిగతే మనదేశమునకు కూడ వట్టనని వారి నమ్మకము. కాని, ఈరెండు దేశముల భౌతిక నిర్మాణమును, ఒకసారి చూడుడు. భరతరాజునుండి శత్రువులైన జర్మనీ ప్రాంతములు దానికి ప్రాక పశ్చిమదిశలందున్నవి.

(ప్రక్క పేజీనుండి)

గర్వం, ఇటు నిర్లక్ష్యం గంగా యమునల్లాగ కలసి గోవరించినవి. ఆ నవ్వింది పచేళ్ళనాటి విద్యార్థిని కాదు. ఒకత్యాగి. ఒక నిర్లక్ష్యి.

అంతే. తర్వాత మళ్లా నేను ఎప్పుడూ ఆవిడను చూడనే లేదు. తర్వాత ఎప్పుడో పత్రికల్లో చూచాను. ఆవిడ ఎక్కడో సమ్మె చేయిస్తుండగా పోలీసు కాల్పులలో చనిపోయిందట.....

(6వ పేజీ నుండి)

విశ్రాంతిజననం కాలే నాట్యమే తద్రవిష్యతి
బ్రహ్మాదావ విజ్ఞేయం నాట్యం వృత్తాంత దర్శనం॥

దుఃఖాల్పలయ దర్శనదేశమున శ్రమాల్పలయ వినోదమున శోకాల్పలయ కర్తృవదేశమున దమస్కలయః బ్రాశాంతిచే వేయే నందః కాయావిధముల విశ్రాంతిని గూర్చును. కనుకనే “భిన్నరూపే ర్జనస్య బహువాఽప్యేకం సమాదానం” అను బహుమతిని బడసినది. ఏ కళయందైనను కొంచెమో గొప్పయో పరిచయమును నభిరుచియును గలిగినజాలును. దాని మూలమున బండిక పామరులందఱిః గూడ నానందము పొందగల్గు అవకాశము నీ దృశ్యకావ్యమగు నాటకము గల్గించును. కనుకనే “కావ్యేషు నాటకం రమ్యం” అను నాట్యోక్తి స్థాపనమైనది.

ఇందులో ఏ ఒక దేశమైనను రెండవ దేశముపై దండెత్తవలె నన్న తనసేనలు బెల్జియము గుండా పోవలయును. అట్లయిన ఆ సేనలపోకకు ఇది సమ్మతియో, అసమ్మతియో ప్రకటించ వలయును. భారతదేశము ప్రక్క అట్టి శత్రువులు లేరు; అంత చిన్న రాజ్యముకూడ కాదు. కనుక అది తన తాటస్థ్యమును నిల్పుకొనగలదు.

భారతదేశము అమెరికానుండి అప్పు తీసికొన్నది. కావున అది అమెరికను మూలాల్ జేరునని మూడవవాదము. కాని, జరుగుచున్న చరిత్ర, వీరి అభిప్రాయమును త్రోసివేచుచున్నది. చైనాలో మొన్నటి విప్లవానంతరము, ఓమ్యూనిస్టులు దానిపైన ఆధిపత్యమును వహించిరి. రష్యాకూడమి దానిని గుర్తించినది. కాని అమెరికా మాత్రము గుర్తించలేదు. కమ్యూనిస్టు ప్రభుత్వమునకు చైనాలో పలుబుబిడి యున్నవని తెలియగనే ఆ ప్రభుత్వమును భారతదేశము గుర్తించినది. అట్లు గుర్తించిన “కామన్వెల్త్” దేశములలో ఇండియానే మొదటిది. కొరియా సమస్యపై కూడ భారతదేశాని ర్థము సముచితముగా ఉన్నది. శికివ అజ్ఞానము దాటవలెనని సంయుక్తరాజ్య సమితి ఆదేశించినది తప్పమరియు, ప్రమాదకరమని, భారతదేశము తెలియజేసినది. దీనినిబట్టి అమెరికను విధానము ప్రకటించుకొనుచు భారతదేశము ఎట్లు వ్యవహరించుచున్నది తెలియనగును. అమెరికాదబ్బు తీసికొనినంతమాత్రమున, దాని చెప్పుచేతలలో భారతదేశము పడి యుండివలసినదన్న నెనెతి ఊహాగనము నిరాధారమైనది.

ఏదేశమైనను తటస్థముగా ఉండవలెనన్న అట్టి వైఖరిని అవలంబించుకొన్న దేశములలో తొలి తృతీయ పక్షముగా (Third Block) తయారు కావలెననియు, అట్టి దేశములు ఇప్పుడేవియు లేనందున, తాటస్థ్యము వీలులేదనియు కొందరందురు. ఇది కేవలము సత్యమారము. రెండు మహాయుద్ధముల దుష్ఫలితములను అనుభవించిన కొన్ని దేశములు

కాంతి సంరక్షణకై ప్రయత్నించుచున్నవి. ఇండోసియా, బర్మా, ఈజిప్టు, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, పాకిస్తాన్ మొదలగు దేశములు యుద్ధనివారణకై కృషి చేయుచున్నవి. ఒకవేళ యుద్ధము తప్పనిసరి అగుచో, ఇవి తటస్థముగ నిలిచిపోగలవు. అనగా ఇట్టి మూడవ పక్షముగా ఏర్పడి, తమ తాటస్థ్యమును నిల్పుకొనగలవు.

ఏదేశపు తటస్థ వైఖరిసీకూడ, రష్యా ఒప్పుకొనదనియు, అట్టి దేశములను తన శత్రువులుగ పరిగణించననియు కొందరి ఊహ. మనము ఈ విషయములోకూడ భయపడనక్కరలేదు. అటు అంగ్లో అమెరికనులకు, ఇటు రష్యనులకు, బంధు సమానము. అందువలననే ఏ ఒక్కర మరియొకరిపై యుద్ధమును ప్రకటించలేదు. ఒకవేళ రష్యా ఇండియాపై కలియబడినచో, ఇండియా ఊరుకొనదు గదా! పెద్దదేశములలో ఒకడైన ఇండియాతో పోరాడుటలో, దాని శక్తిని కోల్పోవును. అప్పుడు, అంగ్లో అమెరికన్ పక్షమే కన్న, దాని బంధు తర్కువ కాగలదు. కనుక రష్యా అటు పనికి పూనుకొనదు.

ప్రపంచములో పెద్దదేశములు యుద్ధమునకు దిగినచో భారతదేశము ఎట్లుచుకొనగలదని కొందరి ప్రశ్న. దీని సమాధానము స్పష్టమందే. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధములో ఆ దేశము ఎవరిలోను కూడ కలియలేదు. అట్టి చిన్న దేశమకూడ తన తాటస్థ్యమును కాపాడుకొనగల్గినప్పుడు, దానికన్న అన్నివిధముల కూడ పెద్దదైన భారతదేశము తాటస్థ్యమును ఎందుకు నిల్పుకొనలేదు?

పై విషయములను చూచిన భారతదేశము తటస్థముగా ఉండగలదని రోచుచున్నది. అంతేకాక, యుద్ధపు దుష్ఫలితములను రోనగలుగకన్న, తటస్థవైఖరే మంచిది. క్రొత్తగా స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిన భారతదేశమువంటి దేశమునకు, అవృద్ధి గాంచవలయునన్న, తాటస్థ్య విధానమే శరణ్యము.

ఆహారధాన్యముల ఉచిత సంరక్షణము

జి. కృష్ణనారాయణ (B. Sc. Ag.)

ఆహార ధాన్యముల (Storage) సంరక్షణము
వకు అదృశ్యమైన జాతీయ ప్రాముఖ్యత గలదు. మన దేశ చుట్టూ ప్రతి వ్యక్తిని సరిపోవువంత ఆహారధాన్యోత్పత్తి లేదు. దినదినాభివృద్ధి జెందుచున్న జనసంఖ్యకును, ఆహారోత్పత్తికిని ఎట్టి సాదృశ్యము గావించుట లేదు. ఆహార సరఫరా సక్రమముగ జరుగవలయునన్న ధాన్యముల దుర్వ్యయమును అరికట్టవలయును. కొట్లలో ఆహార దినుసులు తగ్గుటకు, కీటకములు, ఎలుకలు, మరియు తేమ (Moisture) ముఖ్య కారణములు.

కీటకములు

సంగ్రహ సమయములందు కీటకములు అధికముగా ధాన్యమును నష్టపరుచును. వీనిలో అంధదళ (Egg stage): దింధదళ (Larval Stage): కోశస్థ దళ (Pupal Stage): పూర్ణదళ (Adult Stage) అను నాలుగు దశలు గలవు. దింధదళలో ఇవి సాధారణముగ గొంగడి పురుగువలె నుండును. కోశస్థదళలో నిశ్చలముగ నుండును. పూర్ణదళయందు ఇవి గ్రుడ్లు పెట్టి తల్లిగా నశించును. కొన్ని జాతులు దింధదళలో, మరికొన్ని దింధ, పూర్ణదళలయందు అమితముగా నష్టపరుచును. అయ్యెట్ల, అరికీతల ప్రదేశములందు ఇవి విశేషముగా నుండి సామాన్య కీరోష్ట స్థితులందు యెక్కువగా కాన్పించును. కొన్ని జాతులలో ఒకే ఆడ కీటకము 400 నుండి 600 వరకు గ్రుడ్లు పెట్టగలదు. గ్రుడ్లనుండి పూర్ణదళకై 4 లేక 8 వారములు పట్టును. ఇప్పటిదముగ ఒక ఆడ కీటకం 80 లక్షల కీటకములను సుల్పము జేయును. ఈ కీటకము లసంఖ్యాకములు. కొన్నిటిని గుఱిచి దిగువ నుదాహరించును.

1. బియ్యపు పురుగు లేక లక్క పురుగు:- (Calandra Oryzae) ఇది పేనుకన్న పెద్దగానుండి నల్లని మెలుపుదాల్చి యుండును. దీనికి ఒక ప్రధానమైన ముద్ద లేక ముక్కు వుండును. ఈ పురుగు పూర్ణదళలో సభికముగా నష్టపరుచును. ఇది గోధుమ, బియ్యము, జొన్న, మొక్కజొన్నలోని చెడ్డదీని (Pest)

2. బరిజె పురుగు:- (Phizopertha Dominica) ఇది మొదటిదానికన్న చిన్నగానుండి తలక్రిందికి ముడుచుకొని యుండును. మొదటిదానివలెనే విశేషముగ ధాన్యముల నష్టపరుచును.

3. బ్రా:- (Trogoderma granaria) ఇది పై రెంటికన్నను చిన్నగానుండి కొంచెము వెడల్పుగా నుండును. దీని వర్ణము నలుపు గోధుమ మిశ్రితము. దీని ప్రధానమున దొడచైన వెంట్రుక యుండును. దీని పూర్ణదళ హాని చేయుచు గాని దింధదళ అమితముగా నష్టపరుచును. ఇది గోధుమను తొలిచి రోపలి పదార్థమును తినివేయును.

4. ఎరుపుపిండి పురుగు:- (Tribolium Castaneum) ఇది చియ్యము, పిండి, మైద, పోజి, కంకి మున్నగు పిండి పదార్థములను నష్టపరుచును.

5. ధాన్యపు దీపముపురుగు:- (Grain moth)

6. బియ్యపు దీపము పురుగు:- (Rice moth) ఇది రెండు చిన్న నీరాకోక చిలుకలవంటి గోధుమ వర్ణపు పురుగులు. ఇవి పూర్ణదళయందు నష్టపరుచవు. శనగ, జొన్న, బియ్యమును దింధదళయందు నష్టపరుచును.

7. పప్పు పురుగులు:- (Bruch chinensis) నల్లని వర్ణము మరియు తెల్లని మచ్చలు గలిగియుండును. పప్పుధాన్యముల నమిలముగా నష్టపరుచును.

నష్టము (ఉపద్రవము) నకు మూలములు:-

i నష్టపడిన (Infested) ధాన్యపు కొట్లు:-

ii నష్టపడిన ధాన్యమును కొట్లలో పోయుట:-

iii చెడిపోయిన జనుప సంఘాలు:-

అపుడల:- i. కీటకరహితముగ ధాన్యమును ఉపద్రవమునుండి కాపాడుటకై ధాన్యపుకొట్లను శుభ్రపరచవలయును. గ్రామ కోతాలు, గోనెములు మున్నగువి అపుడే, లేక నల్ల మమ్మచే అలుకవలయును. ప్రభుత్వపు కొట్లలో, పెద్ద పెద్ద వర్తకపు కొట్లలోదీనికై ప్రత్యేక నియమములు పాటించవలయును. కర్షకులు ధాన్యము దాగుగ యెండిన పిదప గృహ

ములకు తెచ్చుట మంచిది. ప్రభుత్వపు కొట్లలో దాన్యమును పంచులలో బోయమరు. కావున సంచులపై D. D. T. మొదలగు రసాయనముల పొడి చల్లుట లాభదాయకము.

ii కొట్లలో దాన్యము నష్టపడినచో (Ethylene, Dichloride, Carbontetra chloride) యొక్క పొగ వేయుట మంచిది.

ఎలుకల నివారణ

దాన్యమును నష్టపరచు ఎలుకలు మూడు జాతులకు చెందినవి. 1. నల్లవి. 2. గోధుమవర్ణమువి. 3. ఇంటిఎలుకలు. ఎలుకల నివారణకై బోసులు, విషహస్త్రలు, వైస్కోగ్యాస్ వుపయోగించుట మంచిది. విషహస్త్రలు: Zinc phosphide, Arsinic, Barium Carbonite కలిపిన పిండికో జేయుదురు. వీనిని జాగ్రత్తలో నుపయోగించవలయును.

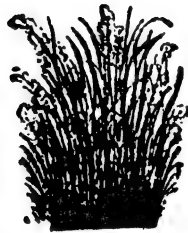
తేమ (Moist)

తేమ దాన్యముల నిల్వదీరముగ నష్టపరుచును. దాన్యము సరిగా యెండనిచో బూజుపట్టును. వానలు మరియు చలి

గాడ్పులచే దాన్యములు పచ్చులగును. కావున ఆరబోయుట యుచితము.

దాన్యము చిప్పలుగానుంచు వస్తతి మనదేశములో పొలివమునుండి యున్నది. దాన్యనష్టము చుప్ప పైడాగ చునకే నిర్బంధపడును.

గమనిక:—దాన్యపుకొట్లను, మరియు పరిసర ప్రాంతములను శుభ్రముగా సుంచవలయును. నేర సిమెంట్ చేసి దాన్యముపోయుటమంచిది. కొట్లగోడలు వాయువులోని తేమను గ్రహించును కావున సంచులను గోడలకు తగుదూరము వేయరాదు. దాన్యమును చిడ యున్నచో వెంటనే శుభ్రపరిచి సంచులపై గమాక్స్ లో చల్లి సరఫరాకై పంపవలయును. దాన్యము నింపబడిన సంచులు పరుసగా ఒకదానిపైనొకటి 15 కంటే యెక్కువ యెత్తుబెట్టరాదు. ఒక కొట్టులో ఒకేజాతి దాన్యము బోయుట యుచితము. పై తెప్పబడిన విషయములను బాగుగ పాటించినచో ఆహార దాన్యముల కొంత యుండదని ధృఢముగా చెప్పవచ్చును.

అమె అతడిని మనసార ప్రేమించడంలో దోషం లేదు. అతిశయోక్తికూడా లేదు. ఇరువురూ బాల్యస్నేహితులు. రోమంతుల బిడ్డలే. కుల మత సాంప్రదాయాలకలిసినవారే.... ఒకప్పుడు హృదయాలు కళానీమలే.... ఆత్మలు ప్రేమ మధు పిపాసీనులే. స్వేచ్ఛానుకూల వాతావరణంలో జీవిత నావలను తేనెవాకలలో ద్రోల నిచ్చగలవారే....

దైవబలంవల్ల. పురోహితుల ఆశీర్వాదాలతో. ఇరు వంశాల పెద్దల ఇష్టంపైనే జరిగిపోయిందా మూలీ మధు మూర్తు వివాహం....

కాలగతిలో రెండు వసంతాలు వారసుకొన్నట్టుగా గడి చాడు.... ఒకరోజు సాయంకాలం మధు చూపుతు మూలీ పొడలో ఒదిగి ఆనంద తరంగాలతో తేలియాడుతున్నారు. “అటు చూడండి” అంటూ మధు ముఖం లిప్పి పడమటిగా ఆస్తమించే సూర్యుని అరుణకాంతలతో శోభియమానంగా అలంకరింపబడ్డ ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని చూపించింది. “చిత్ర కాంచని కుంచలకు కూడా అందని ఆ అందమైన రంగులను చూడండి...” అంది. ఆనందంలో, గంతులిడే హృదయంతో అవునని సమాధానమిచ్చాడు మధు.

“మీరూ మీ నాయనకుమార్తే చిత్రకారులు కారేదే?” అని ఆమె నోటివెంట వెలువడ్డమాట రతని ముఖమును వివర్ణం చేశాడు. అర్థంగానట్టు అతనివంక చూచింది. ఆమెను వీడి తన గదిలోకి వెళ్ళాడు అతడు...

చూసవజీవితాల్లో మరువరాని సంఘటనలనేకం! కాని వారి జీవితంలో నాటి సంఘటనే ఒకటి. అదే ముఖ్యం. నాటి సాయంసమయపు సందెకాంటు లామె విషాద జీవితానికి నీరా జనం పట్టాయ్. నాడు పడిన చీకటిలోకానికి మన్నారు వెలు టుగా చూరినా ఆమె జీవితంలో భావతంగా చీకటినిలిచింది.

హృదయావేదనలో, ఒకప్పుగా నిహారుస్తూ అకణ్ణి సమీపించింది... లేని పుశ్పాహంలో ప్రశ్నించింది... “ఓహ సుందరుల భంగిమారేఖనతో జీవితం సాగించ నిశ్చయించి నట్లండే!” అంటూ నవ్వింది... కొండెగాప్రశ్నించావని ఆమె హృదయం తృప్తిపరచిందామెను....

“ఓహ” అని నిర్లక్ష్యంగా ఇచ్చిన జవాబామెను రెచ్చ గొట్టింది. ఇంతకు నేచేసిన తప్పు; నాటి సాయంకాలం ప్రకృతి దృశ్యాన్ని చూడమె తప్పా; ఐనా దీనికింత కఠినశిక్షా మన జీవితాల్ని యెంచుకొని వ్యవహరిస్తామ; గడిచిన జీవితం జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొండి. ఎప్పటికీ ఆనందంగా, హాయిగా కాంం

దొర్లిద్దామనే మాటల్ని జ్ఞప్తిపరుచుకొండి....” అంటూ ఒడ్డే కంతో మూగ్లాడే ఆమె కంఠం బొంగురువోతుంది.... అన యత్నంగా కిన్నీరు కారుతోంది....

“మూలీ! అనవసరంగా విసిగించకు ఇందులో ఇరు వురి తప్పు లేదు” అంటూ కఠినంగా పలికాడు మధు.

“రప్పరేని శిక్షా?” అంది ఆమె తిరిగి పేలవంగా....

“అవును” అన్నట్లు చూచాడు అతడు ఆమెవంక....

“ఎంచుకుని” రిగి ప్రశ్నించింది కర్కశ హృద యంతో.

“అక్షానాంధకారంలో సంచరించే జీవిత జ్ఞానోపదేశం కలిగించావ్.... ఏనాడో నీనక్కజేరి తండ్రిగారి కంఠ్యసమ యంలో చేసిన వాగ్దానం మరచా. నీవు జ్ఞాపకంచేసి పితృబు ణము పూర్తిచేయమని అనుజ్ఞ ఇచ్చావ్ నాటి సాయంకాలం

ఇంతకూ పితృబుణముపూర్తిచేయడానికి మన ఆనందా నికీ గుం సంబంధం అంటూ ప్రశ్నించింది అప్రయత్నంగా.

చూ తండ్రి మరణసమయంలో తను పూర్తిచేయ దలచికొనిన చిత్రాన్ని పూర్తిచెయ్యమని గొప్ప చిత్రకళాకారు నిగా ఖ్యాతి గడించుకొమ్మని కోరాడు. తప్పక మీ వాక్యాలను త్తు. చ. రప్పకుండా చరిస్తానని దానగొన్నా. పూరింపమని ఆదేశించిన ఆయన చిత్రం పూర్తిచేసి. కళాకారునిగా మారే వరకు మన జీవితాల్లా నడవవలసిందే! అంటూ ఆమెవేమైనా చూడకుండా వెడలిపోయాడాచోటువీడి....

“అ... అంటూ నిలుపున కూలిపోయింది...”

నిర్జీవప్రతిమల్లా జీవితాన్ని నిరాశామయంగా గడుపు తోంది... కళాసృష్టిలో నిమగ్నుడైన మధు పిచ్చివానిలా మారుతున్నారు... ఎన్నోసార్లుప్రశ్నించింది... నాటిసాయంసమ యం నుండి నేటివరకు మూడు వసంతాలు వ్యర్థంగాగడిచాయని తెలియజేసింది. కాని ఆమె దేలర్యం అతని కళాహృదయంపై పనిచేయలేదు...

ప్రతిజ్ఞ నిర్వహణలో తన వ్యక్తిత్వాన్నే కోల్పోతున్నా డా మధు. అతని దీక్ష ఆమెయెడ ఆసంకృప్తిగా చూరింది. తీరని కోరికల కెలుగా మారి. అంతుతెలియని భువన అరా మంలో ప్రయాణించేనీది ప్రతిరోజు... జీవితాన్నేకోణంలో నుండి చూచిన చీకటిమయంగానే కనబడిందామెను... ప్రపంచంలో ప్రతివస్తువు. ప్రకృతి. మానవుడు అంతాకూడా తన ఆనందాన్ని, సౌఖ్యాన్ని నాశనంచేస్తున్నారనే దానం ప్రతి పోతుందామెలో రోజుకురోజూ. ఈ వికార ప్రపంచంలో తన్ను

నుఖపెట్టగల జీవి లేనట్లుగా తట్టిందామెను... ఏమిటి స్రవంప పోకడ? నాకెందుకీ జీవితయాత్ర? అని ప్రశ్నించుకొని సమాధానం రాక దాదాపడింది... తుదకు ఏవో భావం ఆమె హృదయాన్ని స్పందించింది. నిశ్చలత్వం; నిర్మలత్వం పొడచూపినై విషాదరేఖలమధ్య చిరునవ్వు కాండవమూడి చిటికలో మాయమయింది. ముఖమంతా విషాదరేఖలతో నిండింది.

అపృష్టవశాత్తు నాటి రాత్రంతా కృషిచేసిన ఫలితంగా తాను పూర్తిచేయదలచిన చిత్రం అత్యుత్తమ కళాఖండంగా మారి మధు హృదయాన్ని ఆనందతరంగదోలకలలో ఊగినలాడించింది. తాననుకొన్నట్లు ప్రతిన నెరవేర్చుకొన్నాడు. కళాభంగిమతో ప్రజల హృదయాన్ని చూరకొని అత్యుత్తమ కళాకాచనిగా మారిపోవచ్చు... ఇక నిరాశాభరితమైన మూలతి జీవితం ఆశాభరితమైన పూవులలో నిండిపోవచ్చు. ఎంతకన్న శత్రుం నాలో అంటురించింది? అనే డిహ పప్పున స్ఫురణకు వచ్చింది. మూలతిమాట జ్ఞప్తికి రాగానే ఆనందోద్రేకాలలో ఆమెను సమీపించి క్షమాపణరోపాటు తన విజయాన్ని తెల్పుదామని “మూలతి!” అంటూ దారిటీకాదామె గదికి. చీటిలో నిండి నిశ్చలంగా పున్న గది అడుగుల ద్వారా ప్రతివ్యసించింది. దీపంసహాయంలో ప్రవేశించాడు గదిలోకి—తిరిగి “మూలతి!” అని విలుస్తూ—కాని నిర్మానుష్యంగాపున్న ఆగది సమాధానం ఇవ్వలేకపోవటం అతనిలో దాదాను కలిగించింది. మూలతి! మూలతి! అంటూ ఇల్లంతా కలయచూచాడు... అమా యకింగా నిద్రిపోయే దాసీలను రేపి “మూలతి!” అని ప్రశ్నించి

చూడమని తరిమాడు. ఉద్రేకంతో ఇల్లల్లా కలయదిరిగాడు “మూలతి! అని. కాని మూలతిపేరే ప్రతిధ్వనించి సమాధానం గా నిలచింది.

ఉషాదేవి తన స్వర్ణకాయలలో తూర్పుకొండలనలంకరించింది. సంరోషసూచకంగా తొలికోడి కూసింది. వజ్రాల కలకలనాదాలతో దిక్కులు మారుమోగినై. గాదనుపు ప్రితో మునిగిన మానవజాతి నిద్రమేల్కొంటుంది. మూలతి అంటూ. నిద్రపోని మధు వీధిలోనికి బయలుదేరాడు. సాయంకాలపు అరుణకాయలు కూడా అస్తమించాయ్. చీకటి విజయగర్వంగా పట్టదాన్నావరించింది. “మూలతి! మూలతి!” అంటూ తన చీకటిండ్లో ప్రవేశించాడు. శూన్యహృదయం “మూలతి!” అంటుంది. అంతే! ఎందుకో? ఏమో? కాంచిత్రం తిరుగుతుంది. కాంగిర్బంలో అనేక సంగతులు కలిసిపోయినాయ్. మధులోకంపృష్టిలో పెచ్చివాడు. ఉన్నట్టుకు. శివలీల! అరణ్ణిమాచి పిల్లలు కేరించలు కొడతారు. పెద్దలు పెచ్చివాడని తప్పుకుంటారు. కాని మూలతి, అనే పలుకు తప్పితే అతని నోటివెంట మరోమాట రాదు. ఏ శ్రీచనికరించి అన్నంపెట్టిన “మూలతి!” అంటూ ఆమెవైపుమాచి పెట్టిగానవిస్తే చెళ్ళిపోతాడు... కాంగిర్బంలో కలసిన అతని జీవితగాథ ఎవరికి కావాలి? శివలీల! మధు శివలీలంబాసంబోనే క్షీణించి మృత్తికలో కలిశాడు. సామగ్రి పెచ్చివాడు చచ్చిపోయాడు అంది లోకం! పవిత్ర ప్రేమికుని కోరికలం అనాద ప్రేతగా మారిపోయింది రోకంబృష్టిలో.

ఆంధ్ర మేఘ సందేశము

వెల్లూరు వేంకటరాఘవశర్మగారు. ఎం. ఓ. యల్. (అంధోభన్యాసరూపు)

౧. చ॥ తనకొలుపున్ బ్రతుత్తతను—దప్పిన యక్షుడొకండు, తేడూ “కాం
తనెడసి యేడు కుండు” మని—తన్ శపియించిన, బెంబు గ్రుంక, నా
జనకజ మున్న మెలగు ర—సంబుల నిద్దపుఁ బొన్నచెట్లఁ బా
వనమగు రామశైలమున వానమొనర్చెఁ దదాశ్రమంబులకా.
౨. మ॥ ఆలయద్రి నృబలా వియుక్తిఁ దమమై—యక్షుండు ముంగేళ్లు హాం
గడెముల్ జాటుడు రిత్తిగాఁ, గొని నెలర్—కాఁబుచ్చి, యాషాఢిమం
దలి తొల్పాటను దాఁ గనెకా బరిణరందై వప్రభేలాస్థరో
నలకా వచ్చిన దంతిపోర్కి గొన బా—నాశ్లిష్ట సానుకా ఘనుకా.
౩. మ॥ కలియం గన్నుల బాష్పముల్, కురుకిముం గర్పించు నామేఘముల
గలఁ బెకప్రోద్దెటొ నిల్చి కుండఁ గడు య—క్షస్యామి భృత్యుండు దా
జలదంబుంగనఁ జేత మొండు తెఱఁగొ—సాఖ్యాత్ములొవారే,
గళ సంశ్లేషిణి కోర్కులాడి యెడఁ గ—ల్లం జెప్ప నింకేటికికా?
౪. ఉ॥ వ్రావణ మంత దాయ, సతి—ప్రాణములకా నిలువందలంచి, యా
జీవనదాతచేఁ దనదు—సేమపు వార్తను నందఁజేయ, సం
భావనఁ గొండమల్లియలం—బబ్బుం పేరిమిఁ శ్రీతుఁ జేసి, స
ద్యావ మెలప్ప యక్షుడట—స్వాగతముం బలికెం బయోదుకోకా.
౫. చ॥ జల కుచి డూచు వాయువుల—సంగతియో మొగురేక; ఏడ ప్రా
ణులుఁ జరురేంద్రియాత్ములు జ—నుల్ నడపందగు వార్త? లంఘిఁ జరి
తల కల యక్షుఁ డుత్సుకత నీరదునిం బతిమారె; నా; ఏమో
హలయులు నై జవీనము—లొదు రచేతన చేరసంబులకా.
౬. మ॥ ఆయఁ నిన్నైచ్చిరటాట, రోకరిదితందా బుష్కలాపర్ర కా
స్వయ జాతుకా, మఘవ ప్రధాన పురుషుంగా గండు; నట్లాట, నే
నయఁ బుట్టారెడయొట దైవగతి వికా—బ్రాహ్మించెడకా; యాష్ట ష
మ్యునిసకా మేల్ మనుషాల, హీనునియెడం బ్రాప్తించినం గావటల్.
౭. చ॥ శరణమదైతి రత్నలయ—సావక; కాస ధనాధిపత్రుధా
ధరమున దవ్వలం బ్రియసు—దాసిన నాదు ప్రపుత్త మామెముల
దెం; పలకాఖ్య జక్కులను—మేటుల ప్రోల్; వెలితొట నొప్పు నా
హరులల వెన్నెలం జెలఁగు—హర్యుము లచ్చటఁ జూడ నింపగుకా.

౮. చ॥ పరగి సమీర మార్గమున — పచ్చట మాటిడి, గంపెఁదాసతోఁ
గురు లెగఁద్రోసికొందుఁ గనుఁ — గొంధ్రు తమిళ నినుఁ బాంథరామినుల్;
విరహిణి జాయ నేడఁట యు — పేక్ష యొనర్చెడి వ్యాప్యతుండ వీ
వరుగఁగ, నన్వతంఁద్రుఁడగు — నన్యుఁడు నాయ బెడండు గానిచోక.

౯. చ॥ పరగుమ నొప్ప తిన్నగను — వాయుపు ప్రేరణసేయు నిక, మనో
జ్ఞ రుతము నల్పుఁ జాతరము — గంధయుతంబులు వాచుదిక్కునక
బరిచితి గర్భభారణము నాఁ బెను పండుగ బాల్లుదీరి యు
వ్వరమున నాశ్రయించుఁ గను — పండుప యో నిను నాఁడు బెగ్గురుల్.

౧౦. చ॥ దినముల్ లెక్కిదుకొంచుఁ దర్పర మి త్తింజెండు; దయ్యేక ప
త్నిని ద్వద్రాతృసతిన్ పరీకృతగతిక వే రాందె; దో; నాశ నాఁ
జను బంధంబు సుమోపమంబు పెరిమక నంధిల్లుటక గాన వెం
టనె రాల్ నైజముగల్గి సంగసల ప్రాజాల్ నిల్పినన్ నిల్పెడిక.

౧౧. చ॥ మొలవ శీలీంధ్రముల్, నెఱయఁభూమి ఫలింపఁగఁ జేయఁజాలి, వీ
మలఁ దనిపించు నీయులుము — నూర్కొలుపున్ విని, మాససోత్కముల్
జలజపుఁదూండ్ల లేదునియలన్ గొని బత్తెముగాఁగఁ ద్రోవ నీ
కల రజతాద్రిదాఁకఁగల హంసలగుంపులు మింటఁ దోడగున్.

౧౨. చ॥ నరవర వందనీయ రఘునాథ పదాంకిత మేఖలంబులన్
బరగు నుదగ్రుఁ ద్రేమ సఖుఁ — బర్వతు నక్కునఁజేర్చి చెప్పి పో;
పొరిఁ బ్రతి వ్షికాలమునఁ — బొందుచు నీతఁడు నీ వియోగమున్
చిర విరవోష్ట బాష్పములు — నించుచుఁ దెల్లముసేయు నెయ్యమున్.

౧౩. ఉ॥ ఆరఁగదస్సిదస్సి, గిటలంచు గూనుమఁగుంది కుంది నో
రూరగఁ బెల్లలాఘవపు బోడికలందుఁ బయస్సుగ్రోలు, చే
గోరఁగఁ జల్పు నీ నడకకుందగు దారివచింతు నిప్పు, దో
వీరదః వార్తలొల విసనేర్తుపు శ్రోత్ర రసాయనంబుగన్.

౧౪. చ॥ “గిరిశృంగంబు హరించు నే మనిలుఁ డుత్తేపించి?” నాన్, సిద్ధ సుం
దరు లా ముగ్ధలు జల్కి జల్కి నినుఁగానన్ మోము లెత్తందమిన్
సరసశ్రీ నిరుళస్థలోత్పతనమున్ సాధింపుమా; తక్కి వీ
వర దిబ్బాగ కరావలేపములఁ ద్రోవంద్రోద గాన్ముండవై.

౧౫. ఉ॥ మేలిమి రత్న భీతితుల — మిశ్రమొ నాన్ మమవాప్తఖండ మీ
మోలను నేత్రపర్వమయి — పుట్ట కొనన్ జనియించె దాన నీ
నీల శరీర ముజ్జ్వలపు — నిగ్గులఁ దేతెడు; వెల్గు పింఛమున్
దారిచి గొల్లచేసమునఁ — దన్నెడి వెన్నుని మేనువైవడిన్.

ల లీ త క థ లు

మన పూర్వ గ్రంథముల ననుసరించి కళ లఱువడి నాచును. కాని లోకవ్యవహారముందు కళ లసంభ్యాకములు. వానిలో సర్వజనానందదాయకములగునవి మొత్త మయిదు మాత్రమే. 1. చిత్రరేఖనము 2. సంగీతము 3. నాట్యము 4. కవిత్వము 5. శిల్పము. వీనినే మన పూర్వము లలితకళ లని, శృంగారకళలని మఱియు నెన్నోవిధములఁ జేర్చొనిరి. కవికుల గురువైన కాళిదాసు:—

“గృహిణీ సచిహ సప్తమిధః ప్రియశిష్యా లలితే కళా విధౌ,” యని రమ్యవంశములో; “లలితే మరుమారే కలానాం గీతాదీనాం విధౌ అనుష్ఠానవిషయే ప్రియశిష్యా” యని మల్లి నాధుడు చేర్చొనిరి. ఆనందము గలుగఁజేయునవే లలితకళలు కొందఱు కళలను దృశ్య, శ్రవ్యములని రెండు విధ ములుగ విభాగించిరి. అందు చిత్రరేఖనము, శిల్పము దృశ్య కళలనియు, సంగీతము, కవిత్వము శ్రవ్యకళలని యనిరి. నాట్యకళ యీరెండికీ సంబంధించినదని వారి వాదము.

కళలలోని విశేషములు వానియందలి విషయమును చక్కగాఁ జూరగొన్నవారికే యనుభవమగును. మొదటివిశే షము, చక్కని ప్రతిమను జూచుటవలనగాని, రసవంకమైన కావ్యమును వినుటవలనగాని మనమంతరాత్మయందు నిర్మలమైన యానంద మనుభవించును. లలితకళలలోని రెండవ విశేషము విశ్వజనీనత. ఒక కళా విషయము నెంత చూచు గొన్నను దానివలన నితరులకుఁ గలుగు నానందమునకేమాత్రము లోపమురాదు. మూడవ విశేష ము కళ లనుకరణములేగాని యనుకార్యములుగావు. (Imitatives but not originals) ఒకానొక సుందరి చిత్రపటము కళావిషయ మునందునుగాని ప్రత్యక్షమగుచుందరివచ్చి నిలిచినది కళావిష యము కాజాలదు. రసవంకమై యుద్ధవర్జనము కావ్యమగునే గాని కేవలమాయుద్ధ మెన్నటికిని గాజాలదు.

ఇద్దెయనుకరణమున కెంతో ప్రాధాన్య మీయబడినది. భావానుకరణ (Sentimental imitation) ప్రతి కళాకారున కవసరము. చిత్రకారుడుగాని, కవిగాని స్పష్టి యందలి వస్తువులను, మనోవికారములను ప్రత్యక్షముగ కన్పించు కగువడుచున్నవా యేమి యన్నట్లు వర్ణనతో

చిత్రింపవలెను. ఒకడు కజ్జరూపవర్ణములతోడను రచింపవలెను. చిత్రకారుడు తన కళానైపుణిచేఁ బటమును జూచువారికి కేవలముగ వ్యక్తియాయన్న భ్రమ కలుగునట్లు చిత్రించవలెను. కవి తన ప్రతిభావిశేషముచే వినువారికి తన వర్ణించినది కన్పించునట్లు వర్ణించవలెను. లోకానుకరణమునందు చిత్రకారునికంటే శిల్పినియే ఉష్ణసాధ్యము. కాని కొన్ని వర్ణనలు చిత్రకారునికి సాధ్యములయ్యు శిల్పి కసాధ్యములవవచ్చును. ప్రకృతి వర్ణనలు, ముఖ వికాసాది చమత్కారములను శిల్పికన్న నెక్కుడు నైపుణితో చిత్రకారుడు వర్ణించగలడు.

భావానుకరణమునందు కవి, శిల్పి, చిత్రకారులకంటె కష్టసాధ్యమైనవి నటునిచే. నటుడు లోకమందలి శారీరక వ్యాపారములను జక్కగఁ సనుకరించినగాని ప్రేక్షకుల మెప్పువదయఁజాలదు. నటుడు నక్షత్రమనిపాత్ర నక్షత్రమై పోషించవలెనేగాని లోకవ్యవహారములోగారు.

కళలలోని యింకొక విశేషమవి యనుకరణములన్న జ్ఞానము చూచువారికిగాని వినువారికిగాని యత్యంతావశ్యకము. దేవాలయములలో దేవతావిగ్రహాలంజారి తస్మయంతగు వారు భక్తులుగలరు. శ్రీవిగ్రహమునుజూచి కేవలము శ్రీయే యని వాపోవు కామాదులులు గలరు. కావున కళాకారులకును రసికులకును మనోనిగ్రహ మవసరము. కళ లనుకరణములన్న జ్ఞానమును, మనోనిగ్రహమును కళాభిరుచి నాస్వాదించువారి కత్యంతావశ్యకము. కళాకారునియందున్న ప్రతిభా విశేషమేమనగా సత దనుకరణములను సనుకార్యములుగ నిరూపించును.

కళలన్నియు నాచిత్యముతో గలనీయే యుండును. కళాచితి కళావిశేషములలో నొకటి. సంగీతము నాచిత్యముతోడను, కావ్యము శబ్దాచిత్యముతోడను గలిసియే యుండును. అమరావతి స్థానములలో, నాగార్జునకొండలలో, ఎవ్వరా అజంతాది గుహలలో, రాజమహల్ నిర్మాణములో జీరస్థాయియై యున్న మనవారి కళానైపుణి, ప్రతిభా విశేషములనన్య సామాన్యములు.

రంగము 1

స్థలం: కృష్ణారావుగృహం. సమయం: సాయంత్రం.
(కృష్ణారావు, అతనితల్లి కనకాంబ.)

కృష్ణారావు ఈజీచైరులో కూర్చొని, నవం చదువు చుంటాడు. అతని తల్లి అచ్చటికి వస్తుంది.

కనకాంబ: కృష్ణా, నేటికి మూడురోజులుగా, ఆ సోమయాజులుగారు నీకై తిరిగి పోవుచున్నారు. అతడు వచ్చినప్పుడు సింపుండకపోవుటచేత...

కృష్ణారావు: (చదువుచు) ఏం విశేషం?

కనకాంబ: విషయమే? (అంటూ బిల్లుగ్రాయర్ తెలుపు ఒక పోదోని తీసి) ఇదిగో, ఇది యిచ్చి వెళ్ళాడు.

కృష్ణారావు: (ఓసికొనమాస్తా) ఎవ్వరినో ఎక్కడనో చూచినట్లున్నదే?

కనకాంబ: ఆ....చూచుంటావులే. వారిక్కడివారే. తల్లిదండ్రులు ప్రస్తుతం యిచ్చుటలేదు. ఊరికివెళ్ళారట... ఆస్తి అంతగా లేదనుకొంటా.... యింటర్ చదివినదట... వీణ వచ్చునట...

కృష్ణారావు: ఐతే, ఏమంటావమ్మా?

కనకాంబ: చీనిగుంటింటే ఆ సోమయాజులువచ్చారు... కాని నీ సమ్మతంలేక నేను ఏం చెప్పలేనన్నాను అతనితో....

కృష్ణారావు: నాకిప్పుడు యిలాంటి వ్యవహారాలు తగుల పెట్టకమ్మా. ఇంకా రెండేండ్లుపోసి, తర్వాతజూద్దాం.

కనకాంబ: ఏదో ఆ సోమయాజులుతెన్నే తీసికొన్నాను గాని, యింకేమీలేదు, నీకిష్టంలేదంటే సరే....

(అంటూ వెళ్ళిపోతుంది. కృష్ణారావు తిరిగి చదువ ప్రారంభిస్తాడు.)

రంగము 2

స్థలం: కాలేజీ, సమయం: విశ్రాంతివేళ.

రామమూర్తి, కృష్ణారావు (M. A. విద్యార్థులు)

కృష్ణారావు రామమూర్తితో క్లాసునుంచి వస్తాడు.

కృష్ణారావు: ఓరే, రాము, నేను ఎలాగోవున్నావేంరా?

క్లాసులోకూడ రెక్టర్ వినకుండా, గోడవైపుజూస్తూ కూర్చున్నావ్. అజంతాచిత్రాలు అటువైపు గనబడ్డవా, ఏం?

రామమూర్తి: ఊ... ఏమీలేదు.

కృష్ణారావు: ఎమిత్రా ఆ నిజాయితీ! ప్రసవవేదనలు పడుచున్నావే?

రామ: సీఎంకా మైన్సులు Manners వదల రేవోయి... నీరు చెప్పితే అర్థంకాదు. చెప్పకదోతే ఊర్లోవు.

కృష్ణా: సరే నీకిష్టంలేనిపోతే చెప్పవద్దులే... పోనీ.... క్లాస్ నోట్స్ కొంచెం యిప్పుడు... నేను నిన్ను సరిగ్గా వ్రాసుకోలేదు.... ఆ.... అదేమి.... ఆ సివిల్ గు రవళు [రామమూర్తి

జోబులోనుంచి ఒక రవళు తీస్తాడు

రామ: (దాన్ని తిరిగి తీసికొనడానికి ప్రయత్నిస్తూ) ఓరే, కృష్ణా, అది most personal చదవవద్దు.

కృష్ణా: (ఇంకరో దానిలోనుంచి ఒక జాబు తీసి చదువ ప్రారంభిస్తాడు) వి! రాములు అనేక ఆశీర్వాదనీయాల.

అందరూ క్షేమం. నీవు పరీక్షంకొలుపు దాగా చదువుచున్నావని తలుపున్నాడు. తర్వాత, నిన్నటిదినం ప్రక్క-వీధిలోనున్న బతుంబరావు నీకొక జాతకం దెబ్బడు. చూపుకు బాగావు

చని మీకల్ల యన్నది. పిల్లయొక్క తాత retired sub-judge అట. మఱి తండ్రి కర్తవ్యంగా వున్నాడు. డబ్బు గలవాడు. మీకల్లికి చాలా యిష్టం... పిల్లపేరు మీనాక్ష....

రామ: (జాబును రహితంలాగి తేబులోచాచి) non-sense... యింక చాలు.... వెళ్ళివస్తా...

కృష్ణా: (అతని ముఖం పట్టుకొని) ఆగవోయి! వూర్తిగా చదువనియి. నేను లబ్ధులని చాలాలోజురైంది. పెండ్లిఅల్లయి... (అతని ముఖం చూచి) పోనీ... ఏం... రైఫాయర్

వచ్చినవాడివరకే నున్నావ్... రా టీ త్రాగురా... (వెళ్ళుచూ)

ఏం, నీకిష్టంలేదా? మీ తండ్రిగారి proposal...

రామ: హూం.... please close that subject.

కృష్ణా: సరే... మొన్నటిదినం, చూయింట్లో ఏమైందంటే, ఎవ్వరో సోమయాజులు, ఒక match నాకు తయారుజేశాడు. నేను Cheap Jack అనుకొన్నాడేమో

కాబోయి. Go-between గా నుండి డబ్బులాగే ఉడ్డేశం వరే వుంది. ఏం అంత extra-ordinary గా గనబడలేదు. యింటర్ passed అట. వీణ వచ్చునట. కాని

nothing in the bank! Nonsense!

రామ: తర్వాత?

కృష్ణా: తర్వాత, flat గా అమ్మలో నాకు వద్దని తెప్పిచేశాను.

రామ: మీలాంటివారికి అన్నీ సాధ్యమే. చూలాంటి వారు అట్లంటే “వాడు దొంగడుబోడు” అంటారు. Commoner అని నిరాకరిస్తారు. ప్రేమకు కులగోత్రములులేవని గ్రహించారు. నిజమైన ప్రేమకు ఆటంకములు అలక్ష్యం.

కృష్ణా: ఒరే. నా Shelly's “Love's philosophy” extracts చాలాలోజలు సిద్ధగ్గర పుండి పోయింది. నీతో నేను ఆక్సెంట్లున్నప్పటికీ, నీవీలాంటి “రవి” అని గుర్తించలేకపోయాను. Love పై ఒక Thesis వ్రాయు. ఏ California University యా, నీకు తప్పక ఒక Ph. D. యిస్తుంది...నదిగా దైం అయింది. Roxy లో నేడు...A Woman's Vengeance. రా మ్యాటీనీకి పోరాం. (ఇద్దరు వెళ్ళారు)

రంగము 9

స్థలం: నరసింహారావుగృహం. సమయం: 9 గంటలు

సోము...2nd form (మీనాక్షితమ్మకు)

లక్ష్మి....1st form (మీనాక్షి చెల్లెలు)

లక్ష్మి, సోములు చదువ ప్రారంభిస్తారు.

లక్ష్మి: సోము: నాకు nature study లో (హోం వర్కు) పెట్టారురా? కొన్ని మృగాలపేర్లు చెప్పిరా?

సోము: ఓహో, ఓహో, నేను జాగరపి చదువాలి.

లక్ష్మి: చూడు, నాన్నవస్తే, మొన్న నీవు నా వలె వగలకొట్టినదాన్ని చెప్పివేస్తే:

సోము: సరే చెప్పురారే. వ్రాసుకో. గాడిద, గుఱ్ఱం, ఏనుగు, గొడ్డ, కోరి, మనిషి, లక్ష్మి.

లక్ష్మి: మృగమంటావటా నన్ను?

సోము: ఏదో తప్పిపోతే, పెద్దపులిలాగ అరుస్తావేం? పరే, నేను జడుపుకొంటా “అమేజాన్ నది...”

లక్ష్మి: ఓహోరే. కొన్ని కాయలపేర్లు చెప్పు.

సోము: అబ్బ! ఏం ఉపద్రవం! వ్రాసుకో! వంకాయ, తెండకాయ, గుమ్మడికాయ, సొరకాయ, కలకాయ, మొద్ది కాయ...

మీనాక్షి: ఏమటా కలకాయ, మొద్దికాయలనుకూడా కూరకాయలు చేసావే!

సోము: వచ్చావా... (పాడుతాడు) దూరదేశం వెళ్ళవే ఓ పెండ్లిహుటరా... నేను జాగరపి జనువారి... కొంచెందయ జేసి నన్ను వదలి వెళ్ళవచ్చు. (చదువుతాడు) “అమేజాన్ నది ఆఫ్రికాలో పుంది. అదీ స్రవహించడంబంస, ఈజిప్టు అంతయు పంటలు”

మీనాక్షి: ఏమిటా! అమేజాన్ నది ఆఫ్రికాలో వుందా! ఈజిప్టు అంతా పంటలా! అది సైరెన్ నీ కామా?

సోము: S. S. L. C. పరీక్షకు మూడుసార్లు పెళ్ళాపుకొబట్టి నీకు అవన్నీ దాగా తెలుసును... చూ టీచర్ యిలా నేర్పించాడు. నేను అలాగే చదువుతాను.

చతుంబరావు: (ప్రవేశిస్తూ) ఏంరా ఆ గోల!

సోము: చూడిండి. నన్ను వెక్కిరిస్తుంది.

చతుంబ: వానిలో నీకేమిదూర్త ఆటలు!

(యంతలో నరసింహారావు ప్రవేశం)

నమస్కారమండి. వారందరూ ఎల్లుండి వస్తారట, చెప్పడానికి వచ్చినాను, వెళ్ళివస్తా.

లక్ష్మి: (పాడుతుంది) రేపే, చూపో వస్తావే!

సోము: నై రెస్, టీస్.

రంగము 1.

స్థలం: కృష్ణారావుగృహం. సమయం: ఒకసాయంత్రం.

రామమూర్తి, కనకాంబ.

రామమూర్తి అస class notes ను కృష్ణారావున కివ్వడానికి వస్తాడు.

కనకాంబ: రా, రాము. ఇటుపై పు రాఖడంలేదే! చూచి చాలాలోజులైందే!

రామమూర్తి: పరీక్షలు వస్తున్నాయి. చదువుకోవలసి యుంటుందండి... ఇదిగో ఈపుస్తకాలు కృష్ణారావుకివ్వవలె.

కనకాంబ: సరే. ఆభిలక్ష్యాయితోపెట్టి వెళ్ళు. వస్తే చెప్పు.

రామమూర్తి: (వ్రాయుకో తెలసగా, అందులో లీరి ఫోటో వుండడాన్ని చూస్తాడు) ఈ ఫోటో యిచ్చట ఎలా వచ్చింది?

కనకాంబ: ఇంకా అక్కడనే వుందా? ఆ సోమయా జాలు దెచ్చారు. చూ కృష్ణుని యిష్టమేమో అని తెలిసికోదా నికి... (రామమూర్తి మొఖం తెల్లపోతుట గమనిస్తుంది) ఏం అట్లుజూస్తున్నావ్.

రామ: ఏమీలేదండి. మన్నించుకోవాలి. నేను వెళ్ళి
వస్తా. ఆ పుస్తకాలు ముఱచిపోకుండా ఇయ్యండి.
(అంటూ క్వరగా వెళ్ళిపోతాడు)

రంగము 5

స్థలం: కృష్ణారావు గృహం సమయం: రాత్రివేళ
కనకాంబ, కృష్ణారావు.

కనకాంబ: కృష్ణా, సాయంకాలం రామమూర్తివచ్చాడు
ఏదో పుస్తకాలిచ్చాడు. అదిగో ఆ బిల్లుపైవుంది.

కృష్ణారావు: Poor fellow! యిచ్చి వెళ్ళాడా:
యింకేమైనా జెప్పాడా;

కనకాంబ: ఏమీ జెప్పలే. కాని.... (ద్రాయర్లో ఆ
ఫొటోచూచి, తెల్లపోయి, క్వరగా వెళ్ళిపోయాడు. ఎంచేకనో
ఏమో:

కృష్ణా: ఫొటోచూచి తెల్లపోయాడా: సరే. కనుక్కొం
టా. (యింకలో ఒక కారుకబ్బం. తలుపుతీసి జూస్తాడు)
అమ్మా! మామ వస్తున్నాడు. (అంటూ) రండి. మామా.
చాలాలోజుంది యిటువచ్చి... (వెనుకవచ్చు శ్రీనివాసి
మాటలాపిచేస్తాడు)

నారాయణరావు: ఏంరా: మాటలాపివేశావ్: ఎవ్వరు
పరాయివారుకాదులే! నా స్వీకార కుమార్తెనే. రామ్మా! రాదా
ఇది. నా మేనల్లుడు కృష్ణారావు.

కృష్ణా: (మెల్లగా) సమస్కారం.

రాధ: సమస్కారం.

కనకాంబ: రండి, అందరు లోపలికి.

(అందరు వెళ్ళుతారు.)

కనకాంబ: (నారాయణరావునిజూచి) ఏం జెప్పిర. శే
యక వచ్చావు?

నారాయణరావు: ఏంరేడు. నన్ను ఎంపెయివారు, అమె
రికా వెళ్ళమని నిర్బంధపరచారు. రేపు సాయంకాలం విమా
నంలో వెళ్తున్నా. రావడానికి 4, 5 రోజు నెలలు పట్టును. రాధను
మీతో వదిలి వెళ్ళమని పుచ్చేశాం.

కనకాంబ: చూచు ఏ అభ్యంతరం లేదు. లోతుగాచూడ
వుంటుంది.

(ఇంతలో డోజనమునకు ఏలుపువస్తుంది. అందరు వెళ్ళుతారు)

రంగము 6

స్థలం: రామమూర్తిగృహం సమయం: మధ్యాహ్నం
కృష్ణారావు, రామమూర్తి.

రామమూర్తి పడకపై కూర్చొని రవీంద్రుని Gar-
dener ను చదువుకూ వుంటాడు. కృష్ణారావు వస్తాడు.
కృష్ణారావు: ఒరే, రామ్, నేడెందుకు కాలేజీకాలేడు:
రామమూర్తి: ఏమో. I am not feeling
well.

కృష్ణా: ఒళ్ళు బాగాలేదా: Doctor ను పిలిపించనా:
రామ: వద్దు. ఇది డాక్టర్తో కుదరదు.

కృష్ణా: డాక్టర్తో కుదరదా: (అబోచిస్తాడు) ఆ...
నేను ముఱచాను నీవు నిన్న మాయంటికి వచ్చినవుడు. (ద్రాయ
ర్లో ఏదో ఫొటో చూచి తెల్లపోయి వెళ్ళిపోయావట. ఏం
కారణం?

రామ:

కృష్ణా: నీకివ్వం లేకపోతే జెప్పకు.

రామ:

కృష్ణా: నిన్న చూ మామ వచ్చాడు. అమెరికా వెళ్ళు
తాడట

రామ: farewell జెప్ప వచ్చాడు కాబోలు.

కృష్ణా: దానికేకాదు. అతనికొక స్వీకార కుమార్తె
ఉన్నది. మా యింట్లో వదిలి వెళ్ళాడు. పేరు రాధ.

రామ: మీ ఇంటిపేరు "పుంధావనం" కాదబోయ్!
అంచేత రాధవచ్చింది కాబోయ్!

కృష్ణా: నీవు మొన్న జెప్పినదంతా Absolute
truth ఏదో వెట్టితనంగా మార్చాడుచున్నావని అనుకొన్నా
ను. కాని నిన్న ఆ మాటల్లోని సారము గ్రహించి...
(అంటూ ప్రక్కనున్న రవీంద్రుని Gardenerను తీస్తాడు
తెలుచి చదువుతాడు.) Love unexpressed is
sacred. It shines like gems in the
gloom of the hidden heart. In the
light of the Curious day, it looks
pitifully dark.

రామ: రవీంద్రుని పలుకులు ఎంతయు నిజము.

కృష్ణా: రామ్, I am taking this book
[ఇంతలో ఒక బండి యాగిన కబ్బం వినవస్తుంది]

కృష్ణా: [కిటికినుంచి జూచి] రాము! మీ నాన్నగారు వచ్చారు. వచ్చారు. [రామస్వామిగారిని జూచి] నమస్కారమంది.

రామస్వామి: ఏదీ మావాడు?

కృష్ణా: ఇదిగో విచారంతో వున్నారు.

రామస్వామి: ఏమీ విచారం? నేను వ్రాసిన జాబుకు బదులు ఉత్తరం వ్రాయమనగాలేదు. నేనేదో ప్రయాసపడి పెద్దకుటుంబపు సంబంధంజూస్తే విచారమేమిటి వీడికి? [రామమూర్తిని జూచి] ఊం.... తయారుకావాలి... నేడు రాత్రి మెయిల్ లో పోదాం.

[కృష్ణారావు రామమూర్తికి సంజ్ఞజేసి వెళ్ళాడు. వెళ్ళి 10 నిమిషాల తర్వాత వస్తాడు. ఆకనిచేతులలో ఒక పసుపు రంగు Telegraphic Cover ఉంటుంది.

కృష్ణా: రాము! ఏదో Urgent తెలిగ్రంథమిచ్చింది. విప్పి జూడనా [అంటూ తానే కవచును విప్పి అందునుంచి తెలిగ్రంథం తీసాడు.] చి. రాముడు పెద్ద అగిపోయింది. పిల్ల తాత మరణం. ఈసంగతి మీ కంప్రికాని ప్రయాణం తర్వాత తెలిసింది. ఇట్లు....

రామస్వామి: అబసహ్రానం.... అబసహ్రానం.

కృష్ణా: హా! ఎంత అదృష్టహీనురాలు! ఏమంది. దైవ యత్నంకూడా అడ్డుకావుంది. అంచేత ఆవిషయం Cancel చేయండి. రండి మా యింటికి పోదాం.

రామస్వామి: ఇంక నాకేం కావాలి! వాని యిష్టం. ఎలాగైనా ఏడ్చిపోండి [అంటూ కోపంతో వెళ్ళిపోతాడు.]

రామమూర్తి: ఏమిట్రా. ఆ తెలిగ్రంథం. నిజమైనదేనా

కృష్ణా: కృష్ణునిమాయ: Particulars అడగ వద్దు. మీ నాన్నగారు నిజం తెలిసికొంటే తంతి తప్పిపోయి వచ్చిందంటాము... ఊం, లే, పోదాం.

రంగము 7

ప్థలం: కృష్ణారావుగృహం సమయం: సాయంత్రం అందరూ

కనకాంబ విశ్రాంతికి సోఫాపై కూర్చుని యుంటుంది.

సోమయాజులుగారు వస్తారు.

కనకాంబ: రండి. సోమయాజులుగారు!

సోమయాజులు: నమస్కారమమ్మా! ఎమైందివిషయం.

కనకాంబ: అదా! మావాడికి ఇష్టంలేదట...

సోమయాజు: ఇష్టంలేదా... సరే యిష్టంలేకపోతే మనమేంజేస్తాం?

[ఇంకలో రామమూర్తితో కృష్ణారావు ప్రవేశం]

కృష్ణా: ఈతడేనా, ఆ సోమయాజులు?

సోమ: ఔనండి. ఏమైన జెప్పకలచుకున్నారా?

కృష్ణా: చూడండి. మీ కృషికి ఫలితం లేకపోకూడదు.

ఇదిగో మావాడు రామమూర్తి...

[ఇంకలో రాధ లీంతో ప్రవేశం.]

రాధ: [అందరితో] ఇదిగో నా old friend లీం

[రామమూర్తి ముఖం వికసిస్తుంది. కృష్ణారావుకు మాటలాగిపోతాయి. సోమయాజులు తెల్లపోతారు. కనకాంబ సోఫానుంచి లేచి నిలువపడుతుంది]

కనకాంబ: రామ్మా లీలా, ఏగుతించేమాట్లాడుతున్నాం

[రాధ తెల్లపోతుంది]

సోమయాజులు: ఇంక నాకు పెంపంది. నాకింక ఏం పనిలేదు [అంటూ వెళ్ళిపోతాడు]

రాధ: లీలను మీరు తెలుసువలె వుండే!

కృష్ణా: ఔను. మేమందరం College Mates.

కనకాంబ: అందరూ కూర్చుండి. టీ త్రాగి వెళ్ళవచ్చు

[అంటూ వెళ్ళిపోతుంది]

రాధ: నేనిప్పుడేవస్తా, లీలా, సోఫాలో కూర్చో

[అంటూ తన గదిలోకి వెళ్ళుతుంది]

[తెలిపోన్ శబ్దం వినిపిస్తుంది]

కృష్ణారావు: ఎవ్వరో పోనురో పిలుస్తున్నారు!

[అంటూ తన గదిలోకి వెళ్ళాడు]

[రామమూర్తి, లీలలు ఒకరినొకరు జూచుకొంటారు.

ఆ చూపులలోని అర్థం వారికే తెలుసు]

నేపాల్ క క్షోలం

(సమ గ్ర మైన వాస్తవిక పరిశీలన)

ప్రస్తుత నేపాల్, 17వ శతాబ్దాంతంలో రాజపుత్రస్థాన్ మంచి వెళ్ళిన ఒక రాజపుత్ర శరణార్థి స్థాపించబడింది. దీని వైశాల్యం 54,000 చదరపు మైళ్ళు. జనాభా 55,89,000. నేపాల్ యంతకాలంనుంచి బయటి ప్రపంచంలో వీచే యుం చూచూతులకు లోసుగాకుండా, తన ప్రత్యేకమైన సాంప్ర దాయాలనే అనుసరించుతూ వచ్చింది. ప్రపంచమంతటా రాజ రిక పద్ధతి నశించిపోయినా కాని, యింకా యీ దేశములో రాజరిక వ్యవస్థ మిగిలియే యున్నది. రాజపల్ల ప్రజలందఱును అమితమైన గౌరవప్రపత్తులు, భక్తి విస్వాసాలు కలిగి యున్నారు. వీరికి రామాయణము మతగ్రంథం. దీనిని పారా యణకు పూజకు ఉపయోగిస్తారు. యంత ప్రబలమైన మత విశ్వాసాలు వీరి హృదయములను ఆవరించికనియుండుటవల్ల వీరిలో అధునిక రాజకీయ చైతన్యము ప్రవేశించలేదు. మధ్య

యుగం సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలు యిక్కడ చాల బలీ యుగాల సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలు యిక్కడ చాల బలీ

డి. వి. అప్పారావు, ఎల్. ఎల్. బి. (ద్వితీయ)

రాజులు హిరణ్యక్ష పరిపాలన సాగించుతూ వచ్చినారు. అనేక మంది యావజ్జీవ పర్యంతం

యంగా ఉన్నాయి. తమకనే, ప్రస్తుత నేపాల్ కాంగ్రెస్ నాయకుడు కోయిరాలా తండ్రిని 30 సంవత్సరాలక్రితం ఒక పాత శాల ప్రారంభించాడనే కేరానికి కై యిల్ పెట్టారు. దీనికితోడు వీరి దేశము కూడ సారవంతమైనది కాకపోవట్టి, అనేకమంది టీబెన్ పాది అన్వేషణలో మార్తదేశమును వీడినారు. కొంత మంది సైన్యములో చేరినారు. యీ దేశస్థుల విశ్వాసరచునకు మెచ్చి అనేకదేశములలో ధనవంతులు, వ్యాపారులు తమ ఆస్తి, ధనరక్షణకొరకు, వీరిని కాపలా పుండుకుంటారు. యిటువంటి దేశములో ప్రస్తుతము కల్లోలము చెలరేగినది. యిందులోకూడ విచిత్రమేమంటే రాజు, ప్రజ ఒక పక్షమున వున్నారు. రెండవ పక్షమున ప్రధానమంత్రి ఉన్నారు. యీ వ్యాసములో యీ అంతః కలహముయొక్క పూర్వాపరాలను ఖిణ్ణముగా పరిశీలించుటకు ప్రయత్నింతము.

రాజు, ప్రధానుల హోదాలు

రాజ్యాంగరీత్యానయితే సర్వాధికారాలు రాజుకే సంక్రమించి యున్నవి. నివిలు, సైనికాధికారులు రాజు సమక్షం లోనే, అధికార ప్రమాణ స్వీకరణ చేయాలి. విదేశరాయణ

కారాగార క్షేత్రాలకు బలీ చేయబడినారు. అభివృద్ధి భావాలు కలవారు అనేక అవమానములకు వంచనలకు గురిచేయబడినారు. అనేకమంది మాతృదేశము నుంచి బహిష్కరించబడినారు. తమ ఆశయాలను సాదించుటకు, చైర్యముగా రాజులను ఎదిరించినవారు ఉరికంబము రెక్కించబడినారు. యీ దమననీతి బయటి ప్రపంచమునకు తెలియకుండా పుండుటకు, విదేశస్థులను లోపలికి రానీయలేదు. ఎవరైనా కొద్దిమంది వెళ్ళితే, వారు ప్రభుత్వ అతిథులుగానే వెళ్ళినారు. యీరోజునకూడ అక్కడ ఏ ప్రభుత్వోద్యోగితో నైన మార్గంబుటకుగాని, తెలిపోను చేయుటకుగాని, ప్రధాన మంత్రి అనుజ్ఞ అవసరం. నేనలపై సర్వాధికారం ప్రధాని చేతులోనే ఉండటంచేత, రాజు వాటిని చెలాయించజాలడు. దేశంలో వున్న యావత్తు వ్యవసాయభూమి, సైన్యములోని మరియు పరిపాలన శాఖలలోని అన్ని కీలకస్థానములు, 80 రాజాకుటుంబాలచేతులలో ఉన్నది.

ప్రస్తుత రాజు

ప్రస్తుత రాజు త్రిభువన్ వీరవిక్రమ షా దేవ్ 1906 లో జన్మించినాడు. ఈయన 1911 సం॥ డిసెంబరు 11వ తేదీన

తేహాననా రూడు దైనాడు. యితను తన ప్రధాన రాజుకు రహస్యముగా పరమానము చేరవేయుటకు రాజ మంత్రినిరంకుశత్వాన్ని ఎదుర్కొనుటలోను, ప్రజాపితాన్నికోరే ప్రాసాదము దగ్గరకు వచ్చి టార్ని వెలిగించినాడు. ప్రధానిచే వర్గాలపట్ల సానుభూతి చూపుటలోను తనయొక్క వ్యక్తిత్వా నియమించబడిన కాపలాదళము ఇది చూచి అతనిని అరెస్టు చేసింది. తరువాత, ఇతను క్రూరంగా హింసించబడినాడు. సమస్త రహస్య సమాచారము సేకరించబడినది. మరుక్షణమే దేశము మొత్తము గాలించి, ఆయుధగిద్దంగులు వశపర్చుకోబడి నవి. అనేకమంది అరెస్టు గావించబడినారు. పర్యవసానంగా, నిష్ఠయించబడ్డ విప్లవ స్థానులన్నీ భగ్నమైపోయినవి.

తరువాత సంఘటనలు

గత యుద్ధానంతరం, అనేక నేపాల్ రాజకీయపార్టీలు బెంగల్, టీహా, అస్సాంలో పున్న అమెరికన్ వైనికోవో గులనుంచి, ఆయుధాలు సేకరించి, నేపాల్లో ఆయుధ గిద్దంగు లేర్పరిచినారు. ఇదియునుగాక, యుద్ధానంతరం వైస్యమునుంచి, విడుదలచేయబడిన అనేకమంది గూర్ఖావైని కులుకూడ వీరిలో చేరుట కలిపినారు. వీరు ప్రస్తుత ఉద్యమ మునకు ఆయువుపట్టువంటివారు. ఇంకొకవిషయ మేమంటే నేపాల్ రాజాలలో 3 తరగతులున్నాయి. అవిరు వర్గానికి చెందిన రాజులు 1929 లో తక్కిన రాజులలో సమాన ప్రతి పత్తికేసం తిరుగుబాటు చేశారు. తిరుగుబాటు అణచివేయ బడింది. 32 రాజకుటుంబాలు చేశానుండి వెడలగొట్టబడి నాయి. వీరంతా భారతదేశంలో స్థావరం ఏర్పరచుకొని వర్త కము ద్వారా విశేషధనం సంపాదించినారు. యీ రోజును ఉద్యమంకొరకు వీరు ధన సహాయము చేయుచున్నారు. రాజు కూడ ఉద్యమంకొరకు కొంత ధనసహాయము చేసియున్నారు. పై వర్గాలన్ని తలిసి, నేపాల్ వైస్యములోని కొన్ని దళములను కూడ తమకు సముఖులను చేసికొనుటలో కొంతవరకు కృత కృత్యు లైనారు.

ఈరీతిగా పునాదులు నిర్మించినదన, గత నెప్టెంబరు 16, 17 తేదీలలో నేపాల్, టీహా సరిహద్దులలో నున్న బార్గానియాలో, నాయకులందరూ సమావేశమై, ధనరాజోజును విప్లవారంభము చేయుటకు నిశ్చయించుకొన్నారు. ఈ ఉద్యమం లో నేపాల్ రాజు ఏరీచిగ సమచూర్యవలయుననే ప్రశ్న ఉద యించినది. రెండు చూర్గములు సూచించబడినవి. (1) రహ స్యముగా బదిలీమంతు విడిచి ఎక్కడికైనా పారిపోవుట (2) లేనిదో ధైర్యముగా ప్రధానిని రాలగించి, సర్వవైస్యార్థశ పదవిని స్వయంగా స్వీకరించుట. దీనివల్ల పూర్తి వైస్యము రాజు అధికారము క్రిందికి రావలసియగును. వైస్యములో ఒక విధమైన కలవరము, సంకీర్ణము బహుమతేరగలదని భావించ బడినది. కాని నెప్టెంబరు 24 లేదీ రాత్రి, ఒక గూఢచారి

ప్రధాని రాజప్రాసాదముచుట్టూ కాపలాను హెచ్చించి నాడు. రాజుకు కూడా ప్రాణభయము కలిగినది. నవంబరు 8వ తేదీన యిండియా రాయదారికార్యాలయంలో రలచాచుకున్నాడు. మరునాడే అనగా నవంబరు 7 న నేపాల్ ప్రధాని షంషేర్ బుగ్ బహదూర్ రాజు పార్లమెంటును సమావేశపరచి, నేపాల్ రాజు రెండవ మనుమడు, యువరాజు ద్వితీయపుత్రుడు అయిన మూడు సంవత్సరముల పసికందు జ్ఞానేంద్రను నేపాల్ రాజుగా ప్రకటించినాడు. వెంటనే విప్లవనాయకులందరూ మరల సమావేశమై 3 రోజుల వరకు నిర్విరామంగా చర్చలు కొనసాగించినారు. రాజు రహస్య పరిాయనంవల్ల ఏర్పడిన అందోళనను, గందరగోళమును చక్కగా వినియోగించవలె నన్నారు. నవంబరు 10, 11 అర్ధరాత్రి ఉద్యమం లేవదీయు టకు నిర్ణయం తీసుకున్నారు. ఆరోజుననే రాజుకూడా తన బుటుంబములోనిహా ఢిల్లీ చేరుకున్నాడు. ఢిల్లీగండ్లో పోటీ ప్రభుత్వం స్థాపించబడినది. విముక్తి ప్రాంతాల పరిపాలనకు రాజుచే న్యాయశాస్త్రరీత్యా ఒక ప్రరచున చేయించి ఒకప్రభుత్వ మేర్పరిస్తే ప్రస్తుత ప్రధానిని దేశద్రోహిగా పరిగణించి విచారించవచ్చు అనుచున్నారు. కాని అటువంటి ప్రరచున అయితే ఎందువల్లనో జరుగలేదు. రాజుదగ్గర డబ్బులేదని తెలవగానే అతనికి ఢిల్లీగండ్ ఖజానా దోచి వశపర్చుకున్న ధనికునుంచి, 28 లక్షలు యయ్య సొచ్చయించినారు. కాని కోయిరాలా ప్రత్యేక విమానంలో యీ ధనము తీసికొని, ఢిల్లీలో దిగగానే ఢిల్లీ పోలీసులు యీ దోపిడీ ధనాన్ని వశ పర్చుకున్నారు.

ఇండియా పాలసీ, నేపాల్ విప్లవ

నేపాల్ ఇండియాలో ఒక భాగం కాకపోయినా అనేక విధాల ఇండియా నేపాల్లో సంబంధాలు కలిగి యున్నది. సాంస్కృతిక సంబంధాలకంటె గూడ రాజకీయ సంబంధాలు ముఖ్యము. యీ రెంటికీ ఉన్న ఒడంబడిక ప్రకారం నేపాల్

కు సహాయము చేయవలసియున్నది. తన విదేశ వ్యవహారాల నిర్వహణలో, భారతప్రభుత్వ సలహా సహకారాలతో నడుచు కోవలసిన బాధ్యత నేపాల్ కు కూడ వున్నది. కనుక నేపాల్ లోని రాజకీయ మార్పుల ప్రభావం ఇండియాపై ప్రతిబింబింపక మానదు. న్యాయశాస్త్రరీత్యా, నేపాల్ ఆంతరంగిక వ్యవహారాలలో, జోక్యము కలిగించుకొనుటకు, భారత ప్రభుత్వమునకు అధికారంలేదు. అందుకొరకే పార్లమెంటు సమావేశం ప్రారంభిస్తూ అధ్యక్షుడు రాజేంద్రప్రసాద్ యారీతిగా అన్నాడు. “నేపాల్ దేశపు స్వాతంత్ర్యాన్ని భారతదేశం గౌరవిస్తుంది. మనం వారితో, స్నేహపూర్వకమైన సంబంధ బాంధవ్యాలను కోరుతున్నాం. అక్కడి ప్రజలు ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలలో అభ్యుదయం పొందడం అభిలషిస్తాం.” కాని యిది, న్యాయ శాస్త్రరీత్యా లాంఛనంగా చేసిన ప్రకటనయేనని భావించవలసి యుంటుంది. ఆచరణలోకి వచ్చేవరకు అనేక చిక్కులు ఏర్పడుచున్నవి. నేపాల్ లో జరిగే పరివర్తనలను, భారతప్రభుత్వం, చేతులుముడుచుకు, చూస్తూ పూచుకుంటుంది. అప్పుడే నేపాల్ ప్రధాని, ప్రజా ఉద్యమంతో సహానించే రాజును వ్యతిరేకంగా, తన పరిపాలనను నిలబెట్టుకొనుటకు “క్రెడ్లిని ఏకైకం”తో కుట్రలు చేస్తున్నట్లు వదంతులు బయలుదేరినవి. ఇది నిజమైనచో నేపాల్ తో మిత్రత్వ ఒడంబడికలు కలిగివున్న ద్రిటను, అమెరికాకు కూడ, ఏవోరీతిగా జోక్యం కలిగించుకొని, నేపాల్ ప్రభుత్వంలో తమ ప్రాబల్యం సంపాదించుటకు ప్రయత్నించగలవు. దీని దుష్ఫలితాలు భారతదేశముపై పడగలవు. కాని, యీ పరిణామాలు కలగకుండా చూడాలంటే, భారతప్రభుత్వము ఏమిచేయవలెను? మూడే మార్గములు ఉన్నవి. కాని ప్రతిమార్గములోను, విభిన్నమైన ప్రతిబంధకాలు అవరోధాలు వున్నవి. (1) ప్రత్యక్షముగా జోక్యము కలిగించుకొని సర్దుబాటు చేయుట. కాని యీచేయుటకు న్యాయశాస్త్రరీత్యా అధికారము లేదని పైన తెలిపియే ఉన్నాము. (2) రాజుకు, ప్రధానికి, నేపాల్ కాంగ్రెస్ మధ్య రాజీ కుదిర్చే ప్రయత్నము చేయుట. కాని యిన్ని సంవత్సరాలుగా నిరం

కుళత్వానికి అలవాటుపడ్డ ప్రధాని, ప్రజాప్రతినిధులకు అధికార మిచ్చుటకు సమ్మతిస్తాడనేది సందేహస్పదం (3) పరోక్షముగా నైనా, ఏదో ఒక పక్షమునకు సహాయముచేసి, దానిని అధికారంలోకి తీసుకవచ్చి, కల్లోలాన్ని అణచుట. యిక్కడ చిక్కెమిటంటే ఏ పక్షమును బలపర్చవలెను? ప్రధానేతులో 45,000 వైద్యము ఉన్నదని వాడుక. కాని సగానికిపైగా ఎప్పుడూ జైళ్ళలో మ్రగ్గుతారు. తక్కినవారిలోకూడ అసంతృప్తి ఎక్కువ. కనుక ప్రధాని నిలువబడ్డ పునాదులు గట్టిగా లేవు. అదియునుకాక, ప్రధాని నిరంకుశ పరిపాలనపట్ల ఇంకా అసమ్మతి, అసంతృప్తి జనించినకరువవర, అతని ప్రభుత్వాన్ని నిలువచూడడం అవివేకమేగాక హానికరముకూడ. ఇక రెండవ పద్ధతి విప్లవకారులకు సహాయముచేయుట. కాని యీ విప్లవకారులందరూ, ఒక ఆశయానికి కట్టుపడినవారుకారు. వీరిలో అనేక వర్గాలు కూటములు ఉన్నవి—జాతీయవాదులు కమ్యూనిస్టులు, రాజకీయ పుట్రలవల్ల పారిపోయివచ్చిన రాజవంశీయులు, కోటీశ్వరులు—ఏమీ తెలియని అమాయకప్రజ. సామాన్య ప్రజానించి ఎందుకు వీరితో చేతులు కలిపారంటే యీ తిరుగుదాటు రాజుపేరిట లేచిందికాబట్టి. సామాన్యుల దృష్టిలో రాజు కేవలం విప్లవమూర్తే. ఇన్ని విభిన్న వర్గాలు నేడు అపుసరార్థం కలిసి పనిచేయుచున్నవి. నేపాల్ కాంగ్రెస్ అనగానే ఇండియా కాంగ్రెస్ వంటిదేనని భావించుట పొరపాటు. మన కాంగ్రెస్ వలె, అది శాంతియుతంగా నేపదేశ ప్రజలనుంచి గౌరవవిశ్వాసాలను చూరకొనలేదు. అది రహస్యంగా, కమ్యూనిస్టుపార్టీలాంటి పద్ధతులతో పెరిగిన సంస్థ. ఈసంస్థ నాయకులపట్ల, ఎంతవరకు నేపాల్ ప్రజాసహకారమున్నదనికూడ ఊహించుట కష్టమే. ఒకవేళ, నేటి విప్లవకారులు, రాజా ప్రభుత్వమును అంతమొందించినప్పటికీ వీరందరూ పరస్పర భేదాలు, చీలికలు లేకుండా, ఒక సుస్థిరమైన ప్రభుత్వమును నెలకొల్పగలుగుతారనే విషయముకూడ అనుమానస్పదమే. ఇటువంటి క్లిష్టపరిస్థితిని, భారతప్రభుత్వ విదేశాంగశాఖ ఎలా పరిష్కరించునో చూడవలసి ఉన్నది.

పైన్పు - మా సవుడు

జి. శేష భూషణ రావు, బి. యస్సీ. (ప్రథమ)

వ్యూహపునికి అదినుండియే స్వచ్ఛంద జీవనముపై అంక్ష గలదు సంస్కృతిలేని అనాగరికజాతిగా మున్నప్పటిను మానవుడు ఎంద వానలనుండి సంరక్షింపబడుటకు అందలను తొలిచియో లేక గుహలను వెదికియో, అందు వసించెడివాడు. నేడు ఆ కొండగుహలకు బదులు దివ్య సాసాదములున్నవి. సునాయాసముగా అతివేగముగా అంత శక్తిములో ప్రయాణము చేయుటకు తగిన సాధనము లున్నవి. కాని మానవుని విజ్ఞాన సముపార్జన తృప్త తీరలేదు. మానవవా రో చైతన్యమున్నంతవరకు బుద్ధిబలమున్నంతవరకు ఈ తృప్త ఉండగలదు. విజ్ఞానసముపార్జనాతృప్త లేనినారు మానవుడు పశుతుల్యుడు కాగలడు. విజ్ఞానముమొక్కప్రధానమిది.

సత్యాన్వేషణమే విజ్ఞానము. ప్రకృతినిర్ణయైన సంఘటనలన్నీ మనము ప్రతిదినము చూచుచుండుము. సూర్యుడు ఉదయించి క్రమక్రమముగా పరిమాణమునతగ్గుచురాంతిని హెచ్చును. విత్తుచెట్టుగామారి పుష్పించివలించును. వర్షసూచకములుగా ఉరుములు మెఱుపులు గోచరించును. అరుణముగా సూర్యోదయ మెందులకు కావలయునని పరిశీలించువారు అందు, చెట్టున పండిన పండు భూమిపై రాలెను. ఈ సన్నివేశమును గమనించి పరిశోధనలు సలిపి దానికి గల కారణమును ప్రపంచమునకు వెల్లడిచేసిన మేధావి న్యూటను. సూర్యులురాయి ఇనుము నాకిరించును. పరిశోధకులు దీనిపై పరిశోధనలు సలిపి దాని ఆకర్షణశక్తిని నిర్ణయించి సూర్యబద్ధమైన విజ్ఞానమును వెదకల్గిరి.

విజ్ఞానమునకు ప్రయోగము ప్రమాణము. ప్రయోగ తృక విజ్ఞానము విశ్వసనీయము. ప్రయోగముచే నిరూపింపలేని దానిని శాస్త్రవేత్త లంగీకరించరు. తరంగములు సముద్రతీరమునుండి సముద్ర మధ్యమునకు పోవునని చెప్పుట పరిహాసాస్పదము. ఏలనన ప్రయోగముద్వారా దీనిని నిరూపించలేదు. ప్రఖ్యాత భారత భౌతిక శాస్త్రవేత్త సర్ C. V. రామన్ అరుణోదయమునకు గల కారణమును ప్రథమముగా వెల్లడించెను. సూర్యుని శ్వేతకాంతి. తెలుపురంగు రంగుల పెట్టె (spectrum) లోనిరంగుల సముదాయము. (Violet, Indigo, Blue, Green, Yellow, Orange and Red.) ఇంద్రధనస్సులో సాధారణముగా ఏడు రంగులు కనుపించును. ఒక్కొక్కప్పుడు కొన్ని వర్ణములు

లోపించును. ఏదేని కారణముచేత ఒకరంగు అదృశ్యమైన దానికి బదులుగా వేరొక వర్ణముగల భాగము గాఢతముముగా కనిపించును. సూర్యుని శ్వేతకాంతి ఆకాశముయొక్క నీలిరంగుపై బడినప్పుడు శ్వేతకాంతిలోని నీలపుభాగము అంత రిక్షపు నీలకాంతితో మిళితుమగును. ఆకారణముచేత ఎఱుపురంగు గల భాగము గాఢతముముగా కనిపించును. ఈకారణము చేతనే సూర్యోదయాస్తమయములు అరుణముగా నగును.

స్వచ్ఛంద జీవితాపేక్ష విజ్ఞానసముపార్జనావశ్యకతను కలిగించునుగదా! విజ్ఞానమును వెల్లడిచేయనియెడల అది వ్యక్తి గతాప్లూద జనకమే యగును కాని మానవాళికి ఎట్టి ప్రయోజన కారియును కాజాలదు.

ఉదాహరణకు ఒక పరిశోధకుడు రసాయనిక ఎరువులను కనుగొనును. దానిని వెల్లడిచేయుచోపుటవలన ఆజాతికి నష్టము కలుగును. వెల్లడిచేసినయెడల వాటిని ఉపయోగించి అధికాహారోత్పత్తి కలిగించవచ్చును.

వినోదము విజ్ఞానమునకు దారితీయును. జలపాతమును చూచి వినోదించి, కొంతకాలమైనపిదప పరిశోధనలు సలిపి విద్యుచ్ఛక్తిని కనుగొనిరి. లోకకల్యాణమునకై ఉపయోగింపబడు విజ్ఞానమే ఉత్తమము. మానవసమరంగత విజ్ఞానము లేక శక్తి కనుగొనవలెను. విద్యుంశక్తిచర్యలకు శక్తిని వినియోగింపకూడదు. శక్తిని స్వలాభమునకుగాని లేక ఏ కొందరి శ్రేయస్సుకుగాని ఉపయోగించి పెక్కుమందిని నాశనము చేయుట మహాహారము. విజ్ఞానము ఒక ఆయుధముపంటిది. పదునుగల కత్తిని అజ్ఞానియైన పిల్లవానికిచ్చిన. అతడు తన రోటి బాచులలో నొకటిని గాయపరచును. ఒక వీరునికిచ్చిన త్రూరమృగములను సంహరించును. ఇదేవిధముగా శక్తిని వినియోగముచేయుట శక్తిపై అధికారమున్నవాని కోరిక లేక మనోవికాసముపై ఆధారపడియుండును. రేడియోద్వారా దూర ప్రదేశములలో ప్రసరింపఁబడుచున్న వార్తలను, వినగలుగుచున్నాము. ఈ రేడియోని సాధనముగా ఉపయోగించి ప్రపంచసంగ్రామముమొదలుపెట్టిన దుష్టశక్తులు పన్నుగదలుపన్నుచున్నారు. కావున శక్తియొక్క పరితము ఉపయోగించువానిపై ఆధారపడియుండును.

విజ్ఞానకేంద్రములపై ప్రభుత్వమెట్టి అంక్షలుపెట్టరాదు. విద్యాలయములపై ప్రభుత్వ యాజమాన్యముగాక విజ్ఞానవేత్తల

యాజమాన్యముండవలెను.

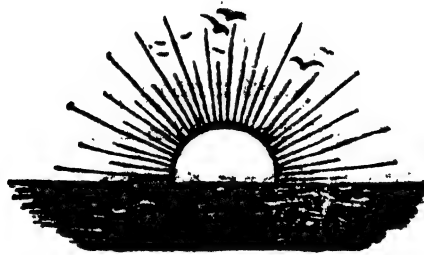
నేటి విజ్ఞానము మానవాభ్యుదయమునకు ఎంతవరకు
తోడ్పడినదను ప్రశ్నపై ననాతనాధునికాభిప్రాయభేదమున్నది.
వనాతనులు ప్రపంచము వినాశమార్గమునసాగుచున్నదందురు.
ఆధునికులు ప్రపంచము శ్రీయోమార్గము నవలంబించిన
దందురు.

నేడు నానరాజ్య సమితి వారు అణువుకంట్రోల్
విషయమై ఒక నిర్ణయమునకు రాకపోవుట కరువినారకరము
ప్రపంచ మూలమూలముందీ జనులు యాటం కంట్రోలున
గుఱించి విజ్ఞాపనలు పంపుచున్నారు. మానవుని భావియగు
గోచరముగా నున్నది. సామ్రాజ్య విస్తీర్ణతకై అగ్రరాజ్యము
వారు అణుశక్తిని వినియోగించినచో కాంతి భద్రతలు
మానవజాతి నాశమగుట తథ్యము.

పుస్తకంబులలోని మాటలు
చిస్తరించుచు, ననుభవముల
తత్త్వమెరగక శుకములగుదురు
వాట్టి కావ్యజ్ఞుల!

—గురజాడ

హృదయావేదన

సి. నారాయణరెడ్డి, బి. ఎ. (ప్రథమ)

- గీ॥ ఓ నవీన కిలయాంగిరో! త్వదీయ
విశ్వమోహన లావణ్య విమలమూర్తి
సస్మదీయ మనోమందిరాంతరమున
నిలుపుకొంటి ప్రణయపూజ సలుపనెంచి.
- గీ॥ పత్రివలెనాదు జీవిత భారమంత
నీదుమ్రోల నర్పించితినే లతాంగి!
జీవకళ సుంతయుకలేని శిలపటంచుఁ
దెలిసెనిప్పుడు నీరంగు తెలుపీడ.
- ఉ॥ హేనలినాంగి! నీపు రిఖియించిన అంతిమరేఖఁ జూచినా
మానస సీమలోపల రుపానులు, కంపము లెన్నోరేగె, గా
నీ, నినుగోరి నాచుదిని నిర్మిసప్రేమ పవిత్ర బీజపు
జ్ఞాన, మదీయమానస మహాస్థలి బ్రద్దలుగాక తప్పెనే!
- ఉ॥ ఓ చెలి! నీయొయారముల నొప్పులగుప్పు విలాసహాసముల్
చూచి, త్వదీయ మానస ప్రసూనము ప్రేమ పరీమళాలనే
వీచిన దంచునెంచితిని, ప్రేమల తావులు లేనిహావముల్,
పూచిన మోదుగుంబుపుల పోలికయంచు నెఱుంగ నైతినే.
- ఉ॥ నీ చిటునవ్వు వెన్నెలలు నిండిన వెన్నెల మోముచంద్రుఁ
జూచినయంత, చూచుకమనోజలరాశిని మోదపీచికల్
వీచెనునాడు, నేడు ప్రభవించు వియోగపు పెందుపానులే
లేచియు ముంచివైచెను చలించు నావ్రణయంపు బోడలఁ.
- ఉ॥ నీ నయనాలు జిమ్మ కమనీయ విరోల విరోకనాల బం
దీనయిపోతి, నాహృదయ దీపిక కాంతులు వెగ్గె వింత మో
దాన, పిఠాచ కామిని విధాన వికావికనవ్వి నీవు నా
మానస దీపమార్చితివి మాటని చీకటు లాపరింపగఁ.
- గీ॥ హృదయ సౌధంపు తలపులఁ గడియవేసి
ఏనువకాంతమున నిద్రబూననుంటి
కాని, యదియేమో నీకంతకలరవమ్ము
పిలిచినట్లుగు మాటికి తరుపు దట్టి!

సీ॥ తెలిమేఘముల దూరు చలువ వెన్నెల తేని
 వలపు చూపుల సిగ్గు మొలకలెత్త
 కలువరేకులనెక్కి ఎలదేటి పూదేనె
 కోనేట పల్లటీల్ గొట్టుచుండ
 ఎడఁబాసి కూడిపోయిన ముద్దుల చకోరి
 ప్రియుతో విరహ గాధవిన్నవింప
 పూలబారిక లెత్తిపోయు తాపులమోసి
 గాడ్పుబిడ్డఁడు వాలు కదుపుచుండ

గీ॥ మురుపు గొల్పెడు నీ నీలికురులుజారి
 కనుల నొక్కెడు సిగ్గును గప్పివేయఁ
 జేసియున్నట్టి యారేయిదానలన్ని
 చురచి పోయితే మోహినీ! మఱచిపోతే?

గీ॥ విరహ ఘోరానలమ్ముతో వేఁగుచున్న
 అన్మదీయ సంతప్త దేహంపునెగలఁ
 కఱకు బండలు సైతము గరఁగునేమొ
 కాని, కామిని! నీగుండె కరగఁబోదు.

గీ॥ రారిపోయె విరాసమ్ము రాకముందె
 దురదికన్వర హృదయ నుందర సుమమ్ము
 రేరిపోయెను పిల్చిమ్ము రాలుముందె
 తీవితాభాస భావమేఘావళియును.

సామ్యవాదము - ప్రజాస్వామ్యము

ఎం. రామమోహనరావు. ఎల్. ఎల్. బి. (ద్వితీయ)

అనాదినుండి సామ్యవాద ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంత మూలనూత్రములను ప్రతి ప్రభుత్వము ఆచరణలో పెట్టుట వచ్చినది. అట్టి ప్రాచీన గ్రీకు సంస్థానములు, మధ్యయుగము లో స్థాపించబడిన చిన్నచిన్న ఇటలీ సంస్థానములు పెక్కులు గలవు. ఇంతటితో అన్ని ప్రభుత్వములు సామ్యవాదనూత్రము లను ఆచరణలో పెట్టినవని నిక్కముగఁ జెప్పరాదు. నిజము గా అలోచించినచో ప్రపంచముందు నిరంకుశ ప్రభుత్వము లనంతాకములు.

18వ శతాబ్దములో యూరపు ఖండములో చెలరేగిన పారిశ్రామిక విప్లవము తదుపరి ఆర్థిక రంగములోనేగాదు తమిళ రంగములందుగూడ గొప్పమార్పులు వచ్చినవి. ఫ్రెంచ్ ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తల, పిజియోక్రాట్ల ("Let go and Let pass") అను నూత్రము అన్ని రంగములలో వ్యాపించిపోయినది. రత్నవేత్తలపైగూడ దీని ప్రధానము చాటబడుట చోద్యముగదా! దీనినే "Laissez faire" అని యందురు. ఆదం స్మిత్ (Adam Smith) వంటి గొప్ప పాశ్చాత్య ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు దీనికి చోహదమొనఁగిరి. ఐనను కొలదితామనకే దీని దుష్ఫలితములు తేటతెల్లమైనవి. ఈ సిద్ధాంతమును ఆచరణలోపెట్టు ఇంగ్లీషు కార్మికు ప్రభుత్వము నేలఁ గూలినది. ఇతేవిధముగ యితర యూరపు సంస్థానములలోగూడ యెట్టి మార్పురే వచ్చినవి. ప్రజా శ్రేయస్సు కొఱకు నిర్దేశించబడిన ప్రజాశిక్షను ఆచరణలో పెట్టుటకు ప్రజలు విముఖత చూసినను ప్రభుత్వము నిర్బంధముగా అట్టి ప్రజాశిక్షను ఆచరణలో పెట్టవచ్చును. ఉదా: ఇంగ్లండు లో నిర్బంధ విద్యావిధానముకొఱకు ప్రభుత్వమునకు తీవ్రమైన వ్యతిరేకతలనుయెదుర్కొనవలసి వచ్చినది. ఇట్టిసంఘటనలు పశ్చిమయూరపు ప్రజాస్వామ్యరాజ్యాంగ చరిత్రయందు అరుదుగా గన్పించును. కొన్ని అసాధారణ పరిస్థితులయందు తప్ప తదితర సమయములందు ప్రభుత్వము ప్రజాభిప్రాయముతో ఏకీభవించు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము పాటించఁబడును. అన్ని రంగములందు అభివృద్ధికొఱకై అవకాశముఁగల్గించఁ బడును. దానప్రదర్శనపై యెట్టి నిర్బంధన యుండదు. ఇట్టి ప్రభుత్వములో ప్రజాభిప్రాయములను వ్యక్తపరచు వివిధసంస్థలు, శాసనసభలు, పత్రికల విమర్శకులు బహు జాగ్రత్తతో ప్రవర్తించుచుండురు.

దీనికి తిన్నముగా రష్యాలో కేంద్రీకృత ప్రజాస్వామ్యము స్థాపించినవాడు రెనిన్. ఇంగ్లాండు, రష్యా ప్రభుత్వములు రెండును ప్రజాస్వామ్యములే, ప్రజాప్రభుత్వములే; కాని రెంటియందును వ్యత్యాసము గలదు. రెండును వివిధ పార్టీలపవిత్రపై స్థాపించబడినవి. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమునకు ఒక సమగ్రమైన చరిత్ర గలదు. కారానుగుణముగ మార్పు జెందుచు ప్రస్తుత దశకు వచ్చినది. ఇకముందుగూడ యిది మార్పు జెందుననుట నిర్వివాదాంగము. ప్రస్తుతము రష్యా దేశములో స్థాపించబడిన ప్రభుత్వము నిజమైన ప్రజాస్వామి కము గాదని నిరాఘాటముగ చెప్పవచ్చును. అన్ని ప్రాంతములును కేంద్ర అధిష్టానవర్తమైన ("పాలిట్ బ్యూరో") మొక్క అజ్ఞను శిరసావహించవలెను. ఆయా ప్రాంతములకు స్వతంత్రతావములను వ్యవహరింప అధికారముండదు. వ్యక్తుల జీవితపు యితర సమస్యలతోబాటు ప్రపంచముయొక్క దృక్పథమును కూడ "పాలిట్ బ్యూరో" నిర్బంధపరచును. మార్కుస్ ఊహించిన కార్మిక, కర్షక ప్రజాస్వామిక మిట్టి దేనా! అను సందేహము ప్రతివారికి కలుగవచ్చును. అతనికి పరిణామ హేతువాదములపై నమ్మకము ఎక్కువ. కాబట్టి తన సిద్ధాంతమునకు పార్టీలపవిత్రాలు ఈ రెంటిపైననే వుంచి నాడు. గట్టిగా ప్రబోధించినచో కార్మిక కర్షక ప్రజానీకము ప్రత్యతినిర్ణయమున కిక్కి సామర్థ్యములు యెందునని మార్కుస్ అభిప్రాయపడెను. అట్టి శక్తి కేవలము నిరంకుశ ప్రభుత్వమును కూలదోయుటకేగాక ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించి నిపుణులలో రాజ్యమునుఁ జలాయించుటకు మార్గదర్శియని అలని విశ్వాసము. రెనిన్ కుమాత్రము ప్రజలలోని నిర్వాణాత్మక శక్తిపై యెట్టి నమ్మకమును లేదు. రష్యన్ విప్లవము ప్రజావిప్లవమని యెంత ప్రచారముఁ జేసినను నిశ్చయముగా కమ్యూనిస్టుల విప్లవమనే దృవపడినది. కావున ప్రతిపక్షులను నిర్మూలము గావించుటకు నాటినుండి నేటివఱకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. ప్రజలు సామ్యవాదమును సంపూర్ణముగ అర్థము చేసికొని ప్రభుత్వము స్థాపించినచో నిరంకుశత్వము నిలువఁజాలదు. పశ్చిమదేశాలలో కార్మిక కర్షకులు ఆర్థికముగానేమి సాంఘికముగానేమి పెట్టుబడిదారుల గుప్పిడిలో కేలుదొమ్మలుగా వర్తించుటకు మార్కుస్ వాద్యములలో మనము ఏకీభవించవచ్చును.

అది చిరస్థాయిగా మనకాలదు. అట్లుగానిచో మానవుని మానవత్వము త్వరలోనే నశించును. మానవుడు భౌతికరంగములలో గొప్పవిజయము సాధించవచ్చును. కాని నైతిక, సాంస్కృతిక రంగములలో నిట్టి పురోభివృద్ధికి మార్గము గన్పడదు. ఈ రెండిటిని మధ్య నొక పెద్ద అభార మేర్పరుచున్నది (Cultural bay) ఈ రెండింటిని సమస్వయవజుచు నుండు ప్రపంచములో సుస్థిర శాంతిని ఆశించుట కేవలము వెట్టియూహయేకదా;

సి నారాయణరెడ్డి,
 ది. ఏ. (ప్రభు)

తేనెనిందులఁ జేరి
పానమ్ములేగాక
తానమ్ములను జేసి
రాణించబోమ్ము.

నా బిడ్డ

★ బి. శ్రీధర్ రావు, బి. ఏ. (ద్వితీయ) ★

అది వర్షాకాలం. ఊరి ప్రక్కనే నది వుంది. ఊరి వారందరూ త్రాగే నీరు అక్కడినుండే తెచ్చుకుంటారు. ఊరికి వెలుపలి భాగంలో ఒక చిన్న గుడిసె వుంది. పార్వతి వుండేది అక్కడే. తల్లి నెలదినములక్రితం చనిపోయింది. తండ్రి ఎవరో ఆమెకే తెలియదు. మొత్తానికి చాలా బీదకుటుంబము. ఎంత బీదకుటుంబమునో జ్యోతికి అంత ఆమోహమే న తెలివి, రూపాలామె కబ్బిరవి....

సూర్యాస్తమయ సమయమైంది. పక్షులు జంతువులు తమ తమ ఇండ్లదారి బట్టినవి. పార్వతి బిందె తీసుకొని నది కొడుకు బయలుదేరింది. ఆమె ఒడ్డున చేరుకునేవరకా ప్రచేదము నిర్మానుష్యమైనది. చిన్న చెట్ల పొడవల్లకి చేరి నిలుచుకుంటూ తీక్షణంగా పరికించి, బిడ్డలు విప్పి, ఏంకీ ఆరవేసు సంది. కట్టుబట్టలుతప్ప వేరే లేనేలేదామెను. నదిలోనికి దిగి స్నానముచేయు సమయానికి ఆమె బావ, రాము అదే. దారిని ఇంటికిపోతూ ఆమెను చూచాడు. పొడలచాటుకుదాగి, చిన్నగా పాచూ! అన్నాడు. ఆమె నిలుపునా నీరేపోయి తన శరీరాన్ని ను దొంగిలించినట్లుగా ఒకసారి తన రెండు హస్తాలతో తన వజ్రాన్ని దాస్తూ కూలబడింది. అసలు రామూ అంటేనే ఆమె కనహ్యం. చా....పో....నీగ్గులేమా! అని చీవాట్లు పెట్టింది. వాడు తనదారి చక్కాపోయాడు. బిడ్డలుమేమిటోని శోభిందెతో ఇంటికిచ్చేసింది. ఎట్లో పార్వతి దినాలు వెళ్ళి వేస్తున్నది. అందరు ఆమె దీనావస్థకు అయ్యో! అనే వారె. పార్వతీస్తమానముకూలికేవళ్ళేది. ఇంటికివస్తేమందులించే చిహ్నము. తింటే తింటుంది లేక దుఃఖిస్తు పడుకొంటుంది.

వేసవికాలపు శలవుల్లో చంద్రశేఖర్ ఇంటికి వచ్చాడు. nter పరీక్ష యిచ్చి మూడేళ్ళతరువాతి వచ్చాడతడు. పట్నానికొని కలవడిన యితని జీవితం ఈపల్లెమూరిలో నిర్జీవంగా గడచిపోతున్నది. సాయంసమయాల్లో నదివొడ్డుకెళ్ళింతకాలం గడిపేవాడు. ఒకనాడు నదికి వెళ్ళాడు. ఒక బసుకతిన్నెపై బోర్లపడుకొని గడువక్రింద రెండుచేయిది శోలో మెనలాడే చిన్నచిన్న చేపల్ని చూస్తున్నాడు. ఇట్లుంతకాలం గడిపాడో అతనికే తెలియదు. నీళ్ళలో చంద్రంబం స్ఫుటంగా కానవస్తుంది. ఆ చల్లటి గాలి ముఖానికి కుతుంటే ఆ అంధోనే తన్మయత్వం బొందుకున్నాడతను. తన వెనకవైపుగా నున్న పొడలో ఎవరో నడచినట్లు శబ్దము వచ్చినది. అతను లేచి కూర్చున్నాడు. కూనిరాగాలు వినస్తున్నాయి. "దానధర్మాం పెణ్ణా వల్లెనీమ, మా వల్లెనీమ."

తీస్వరమని గుర్తించాడు. విని విని చూ....అని చల్లగా నిట్టూర్చాడు. ఇంతలో పార్వతి నెత్తిన బిందెపెట్టుకొని ఇవతండుగు పెట్టింది. ఈ శబ్దము విని తిరిక్కినవర్షది. బిందె కింద పడ్డది. వెనక్కు తిరిగేవరకు తను కనపడ్డాడు. అందరియెడ అన్ని సమయాల్లో దైవ్యంగా ప్రవర్తించే పార్వతికిసారి నీగ్గు వచ్చింది. దానిచే తల నేలకువంచుకుని నిలుచున్నది. ఏంపిల్లా భయపడ్డావా అంటూ దగ్గరికి వచ్చాడు. ఆమె కదలకుండా అలానే నిలబడింది. విచ్చిపిల్లా నిట్టూర్పుకే భయపడుతావా అంటూ ఆమె వీపుమీద చిన్నగా చరిచాడు. ఆశరీరస్పర్శతో అతను ఎంతో సౌఖ్యానందము లనుభవించాడు. ఆమె మాట్లాడలేకపోయింది. అప్రయత్నంగా ఆమె కన్నులనుండి రెండ్రుబిందువులు జారి శేఖరు కాళ్ళమీద పడ్డవి. అతనామె కలను రెండుచేతులతో పైకి నెత్తాడు. చంద్రరాతిలో అక్రమారికమైన నేత్రములను జూచి అతని హృదయం కరిగి పోయినది. ఎందుకు పాచూ! అన్నా డతను. ఆమె గుండె మరింత బరువెక్కినది. ఎంతో ప్రయత్నమున "ఇంతవరకు ఈ శరీరాన్ని నే నెవరిని తాననివ్వలేను" అంటూనే ఆమె శబ్దము మందగించింది. పార్వతి శీలము, స్థితి అతని కిదివరకే గుర్తు. పాచూఅంటూ ఆమెను తనహృదయాని కర్తుకున్నాడు. కొంతసేపు తన హృదయముపైనే పుంకిపోయింది. ఆరాట శేఖరు పాచూతో ప్రతిజ్ఞచేశాడు. "ఈజ్యూలో నీతోనే వివాహమాడుతాను. సాక్షిలేరీ అంటూ పాచూ నవ్వుకూలంది. ఆమె హస్తాన్ని హృదయంపై నుంచి ముమ్మారు ఇవే కద్రాలు మళ్ళిమళ్ళి అన్నాడు.

ఇట్లు వారి ప్రేమ దినదినాభివృద్ధిగా పెరుగుతూవచ్చింది. ప్రతి సాయంత్రం వారు నదివొడ్డున కలుసుకొంటుండేవారు. ఇప్పుడు పార్వతిలో ఒక పెద్ద మార్పువచ్చింది. మొవటిజీవితానికి ఇప్పుటి జీవితానికి చాలా తేడా. తిన్నగ నవనాగరికలా తయారైంది. శేఖరు స్నేహంద్వారా తన ప్రపంచజ్ఞానాన్ని చాలా వృద్ధిపొందింది. ఇట్లు మూడుమాసాలు త్వరగా, సాధ్యంగా, సంతోషంగా గడచినవి.

శేఖరు పరీక్ష ఫలితాలు తెలిసినవి. మొవటికరగతిలో ప్యాసు. అనాదామె సంతోషానికి మేరలేదు. శేఖరు నగరం వెళ్ళుతాడని తెలిసి చాలా దుఃఖపడ్డది. రేపు శేఖరు వెళ్ళుతాడు. అనాడు రాత్రి వారు కలుసుకున్నారు. ఆమె చాలా దుఃఖించింది. శేఖర్ పరిపరిధిలం వాగ్దానాలు చేశాడు. రక్కలేని

గగనపుష్పంన్ని జూపించాడు. శేఖరు వెళ్ళాడు. వెళ్ళేటప్పుడు పాతికరూపాయల మనీఫర్సు యిచ్చాడు.

శేఖరు వెళ్ళిన పదిమాసాలకు రెండు మూడు ఉత్తరాలుమాత్రంవ్రాశాడు. పార్వతికి ఇప్పుడు ఎనిమిదవమాసము. యీసంగతి శేఖరుకు తెలిసింది. ఊరివారందరికి తెలిసింది. అందరూ ఆనేకవిధాల నిందించారు. శేఖర్ తల్లిదండ్రులకు తెలిసింది. శేఖరునింటికి రానివ్వలేదు. ఈసారి శలవుల్లో శేఖరు రాలేదు. పార్వతి ఈ నిందలన్న చనిపోవుట మేలను చున్నది. కాని శేఖరుకొర కామె బ్రతికి వున్నది. అతను తన వాగ్దానాన్ని పూర్తిచేస్తానని గట్టి నిమ్మకం.

ఒక బుధమువారైనా పార్వతికి పుత్రసంతానం కలిగింది. పుత్రునిజూచి తన దుఃఖమంతా మాపుకునేది. ఇట్లు మూడు పశ్చరాలు గడిచినవి. శేఖరు రాలేదు. పూర్వజన్మ కర్మయని తన్ను తా నోదార్చుకునేది...

పార్వతి జీవితం మళ్ళీ మొదటిమాదిరి మారింది. ఆమె శిలాన్నిగురిం చెవరి కనుమూసము లేదు. అందరు బుద్ధి గప్పి తిని చెకుక్రొవ క్రొక్కించినవారేకాని మర సమాజము ఇల్లాంటివారినిమన్నిస్తుందా? నాల్గవత్సరాంధమున (M.A.) పరీక్ష తదుపరి శేఖరు ఇంటికొచ్చాడు. పార్వతి తన మొఖము చూపదలచుకోలేదు. అతడు కృతఘ్నుడు. అతను పార్వతిని బహుశ మరచిపోతా ఘంటాడు. ఒకనాడు సాయంత్రం నది వొడ్డువైపు వెళ్ళాడు. పిల్లలంతా చమత్కారమైన ఆటలాడు తుంటె చూస్తున్నాడు. ఒక పిల్లవాణ్ణి తడవడానితో చూస్తున్నాడు. పోలీస్ బట్టి చూస్తే తనమాదిరే వున్నాడు. అతనికిగో చరమైన వాత్సల్యం కలిగింది. పిల్లవాణ్ణి పిలిచి ఎవరబ్బాయిని నీవు? అని అడిగాడు. "మా అమ్మ అబ్బాయి నన్నా" ధతను. అతని జవాబుకి చాలా మెచ్చుకున్నాడు. పదిమాసాలంతా తీసి అబ్బాయికిచ్చాడు. అది అందుకొని చక్కగా ఇంటికి పరు గెత్తి తల్లికిచ్చాడు. ఇవతలికొచ్చి ఆమె శేఖర్ను గుర్తించింది. అతనిచ్చిన మనీఫర్సు పిల్లవానికిచ్చి ఆయనకిమ్మని పంపింది. పిల్లవాడు అని తెచ్చి యిచ్చాడు. శేఖరు వచ్చును తెరిచాడు.

తన ఫౌదో. లోపలచూస్తే పాతిక రూకలు. అతనికంత బోధ వద్దె. కండ్లు చీరట్లు కమ్మినవి. పెనుకటిచరిత్ర జ్ఞాపకము వచ్చి నిద్రవలేకపోయాడు. పారూ మన్నించదనిఅతనికిగుర్తు.

వెనక్కు తిరిగి ఇంటికి వెళ్ళి తన గదిలో పడకపై పడిపోయినాడు. చాలాసేపు దుఃఖించినాడు. అతని శరీరము వేడెక్కిపోతుంది. అతని మతి చెడిపోతుంది. తల్లివొచ్చి భోజనానికి లేపింది. అతను మూల్యాలేదు. కదిపి లేపింది. అబ్బు ఎంతవేడి. జ్వరంవచ్చింది నాన్న. తండ్రివొచ్చి చూచాడు. అతను స్పృహలేకుండా పడివున్నాడు. తల్లిదండ్రులు చాలా భయపడ్డారు. ప్రక్కగ్రామం మిషన్ దవాఖాననుండి డాక్టరును పిలిపించారు. డాక్టరువచ్చి పరీక్షచేసి "రోగం ఏమీ లేదండి" అన్నాడు. పారూ... పారూ...! అంటూ వేడి నిట్టూర్పు విడిచాడు శేఖరు. "ఏం నాన్న" అని తండ్రి అతని ముఖము పైకి వంగాడు.

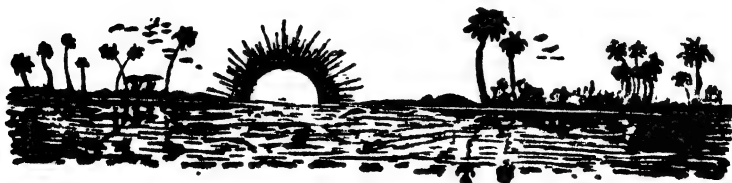
పారూ ఎవరండి. వారిని తీసుకరండి. అబ్బాయి సుఖ పడుతాడు. ఇది అతి పరితాపంవల్ల కల్గింది. వేరే ఏమీ లేదు. వారిని త్వరగ పిలిపించండి. లేకుంటే ప్రమాదం. ...

తుదిమాటలతో తండ్రి గుండెలో రాయిపడ్డట్టయింది. పారూ! అన్ని శిష్టాలలో అంత గోచరమైంది. వేరే గత్యంత రము లేదు. చక్కగా పారు ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఆమెను వేడు కున్నాడు. సంగతింత చెప్పాడు.

పారు పింగారుపడుతూ, పుత్రుని తోడుకొనివచ్చింది. వచ్చి శేఖరు పాదాలకు నిమస్కారంచేసి శేఖర్! నేను వచ్చాను అంది అతని ముఖముమీదికి వంగి.

వచ్చావా పారూ! నన్ను మన్నించు. ఇక నాకు బాగో చెంది. ప్రక్కన నిద్రచున్న అబ్బాయినిచూచి చేతులుచాచాడు. చక్కరికి రమ్మన్నట్టు.

అబ్బాయి దగ్గరి కొచ్చాడు. తన హృదయముమీద పడుకోబెట్టుకుని "నా బిడ్డ" మా నాన్న యని ముక్తరవ్వం చెరిపించాడు...

వ రూ ఢి నీ - స త్య భా మ

కోవూరు గోపాలకృష్ణారావుగారు, ఎం.ఏ. (ఆంధ్రోపన్యాసకులు)

శ్రీకృష్ణదేవరాయల యుగము ఆంధ్రులకు చిరస్మరణీయము. లక్ష్మీ సరస్వతులాయన సదామందిరమున సృత్యములు సలిపినారు. ఆంధ్రవాణి ఆకని ఆస్థానము నలంకరించిన సత్కవిశ్వరులకు మధుర రుచుల చూపినది. ప్రబంధ సాహిత్యము నాటి కవితా మార్గమునకు జ్యోతియై విరాజిల్లినది. ఆ జ్యోతిని నవీనకాంతులువెదజిల్లునట్లుగా ఒనర్చు భాగ్యము. గౌరవము పెద్దన తిమ్మనాచ్యులకు దిక్కినది. ఆంధ్ర కవితా విభావమని ఆచ్యురవాక్కు. తిమ్మనాచ్యుని తీయని పలుకులోని రస మాధుర్యమును అలవరచుకొనిన వరూధిని సత్యభామలు ప్రబంధ శ్రీలలో ఆత్మ్యత్రమస్థానము నలంకరించి యున్నారు.

సామాన్యముగ ప్రబంధ శ్రీలు ఒకే ఆచ్యులోని దొమ్మరిని పండితుల నిశిత విమర్శకు పాలైనారు. కాని వరూధిని సత్యభామ రినినంతనే రసికులు. సహృదయులు అలలూపి అనిర్వచనీయమైన ఆనందము పొందుచున్నారు. వరూధిని సత్యభామలందుగల సజీవ్యము, ప్రత్యేక విశిష్టతయే ఇందులకు కారణము.

వరూధిని సత్యభామలు ఒకే యంత్రపుదొమ్మలుకారు. పెద్దన తిమ్మనాచ్యులు. వస్తు రస పాత్రపోషణములో అవలంబించిన భిన్న మార్గములు. వరూధిని సత్యభామలందు గర్భి కృతములైనవి. ఆ సత్కవిశ్వరుల విభిన్న దృక్పథమును, వరూధిని సత్యం ప్రత్యేకత్వమును సూక్ష్మముగా విచారింపము.

కావ్యవస్తువును పోషించుటలో పెద్దన తిమ్మనాచ్యులు పేరుపేరు మార్గమును అనుసరించినారు. మనుచరిత్ర పారికా కావహరణము ప్రథమాశ్వాసముతో ఈ భేదము స్పష్టపడుచున్నది. ప్రబంధము దృశ్య శ్రవ్య లక్షణ సమన్వితమైన నాటకమునకు. కావ్యరూపానుకరణమనియు గ్రహించి కావ్య రంభము నాటక పద్ధతిని చేయుట తిమ్మనాచ్యుడు పూనుకొని సఫలకృత ఆదర్శుడైనాడు. కావుననే పారిజాతావహరణము కొద్ది మాత్రులతో నాటకము కావచ్చునని పండితులభిప్రాయ పడినారు. నాయకా నాయకులను ప్రత్యక్షముగా వర్ణించి ప్రవేశ

పెట్టిక తిమ్మనాచ్యుడు మెలకువతో వర్ణింపించి శ్రీకృష్ణుడు. సత్యభామ, నారదుల ప్రవేశమును, వారి చిత్తవృత్తులను, మనోదోషములను, కథాశిల్పమునందే మరుగుపరచినాడు. శ్రీకృష్ణుని ప్రేమను, సత్యభామ అనురాగమును, రుక్మిణీదేవి సౌందర్యమును తిమ్మనాచ్యుడు ప్రత్యక్షముగా వర్ణించలేదు రుక్మిణీ సత్యభామల అనురాగము, చిత్తవృత్తిని సంభాషణ త్రమమున ఎట్లు మరుగుపరచినాడో చూడుడు:

కులమును రూపముకా మగని
కూరిమియుం గలదాన నంచు నీ
వల నల రుక్మిణీరమణి వాసి జెరింగగ,
సత్యభామయుం
కులమును రూపముకా మగని
కూరిమియుం గల దాన నంచు నా
వల పచరింపగా రవరవర్వాడ మె
న్మది వారికెంతయుకా.

ఇందునిభాస్య: మైరొడపులేల
ధరింపపు సన్నగివాపు లీ
వెందును మానలేపు దెలు పేటికి
గట్టితి వీటికా రుచు
లెగ్గెందలిరాకు మోవి దిల
కింపగ జేయక యున్గి యేమి నీ
చందము వింత యయ్యెడు ని
జంబుగ నా కెరుగంగ జెప్పము.

పెద్దనాచ్యుని మనుచరిత్ర ప్రారంభము నాటక పద్ధతిని లేదు. వనప్రస్థరీ చుంబితాంబరమైన అరుణాస్పద పట్టణము, అచట నివశించు బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య కూద్రులు, మకరాంక శళాంకమూర్తిమైన ప్రవరాఖ్యుని దినకృత్యములు, సిద్ధుని అగమనము మొదలైనవి కథారూపమున వర్ణితము

తై నవి.

వరూదిని ప్రత్యక్ష వర్ణనతో కథారంగమున ప్రవేశించును. ప్రవరాఖ్యుడు ఆమెనుజూచు సందర్భమున పెద్దన ప్రబంధమార్గమును అనుసరించినాడు.

అతడావత పరంపరా పరి
మళ వ్యాపారలీలక జనా
వ్యిత మిచ్చోటని చేరబోయి రని
యోక విద్యుల్లతా విగ్రహక
శతపత్రేక్షణః జందరీక చికుం
జంద్రాశ్రయః జక్ర స్తనిక
నతనాభిక నవలా నొకావోక
మరున్నారీ శిరోరత్నముక.

పెద్దన ప్రత్యక్ష వర్ణన గావించినను, రసనందనమైనది. కావుననే పూర్వ కవీశ్వరులనుసరించినను, ఆవర్ణన మరకు నచ్చుచున్నది. ద్వితీయాశ్వాసములో పెద్దన తన అపూర్వ ప్రతిభ, భావనాశక్తి, శిల్పనైపుణ్యము ప్రదర్శించినాడు. అని నాటక వర్ణనని గలదు. వరూదిని అంగసాధాగ్యమును, ప్రవరాఖ్యుని సౌందర్యమును వరూదిని మర్మభావనలోని భావము లతో మేళవించి వర్ణించిన పద్యము పెద్దనాచ్యుని శిల్పమును కయు ప్రతిబింబించుకొన్నది.

అబ్బురపాటుతోడ నయనాంబుజము
భిక్షసింపఁ గాంతి పే
ల్లబ్బిన కనీచికల్ వికపితో
త్పల పంక్తుల గ్రుమ్మరింపగా
గుబ్బి మెఱుంగు జగ్గవ గగు
ర్పొడువక మదిలోన గోరికల్
గుబ్బిటిలంగ జూచె నల
కూదరు కన్నిట నస్వరామరుక.

ద్వితీయాశ్వాసముతో కల దిగువ, శిల్పనైపుణ్యము, తరువాతరేందును, మనుచరిత్రతో వ్యవైకృతకళాన్య మనియు. సారిజాతావహరణము చిరచరిత్ర వ్యవైకృతకళా పాటించిన చనియు విమర్శకుల యభిప్రాయము.

వ్యవైకృతలో వ్యక్తముగు నైవిధ్యను తెలియందు ప్రతిపరించి శ్రీరీ వైవిధ్యమును కూడము కల్పించినది. ప్రవ

మాశ్వాసములో ముఖ్యముగా ద్వితీయాశ్వాసములో పెద్దన య్యని కవికాశిల్పము, మనోహరమైన వదలాలిత్యము, రస చితమైన భావప్రకటన, తరువాతి ఆశ్వాసములో సన్నగిరి, పాండిత్య గౌరవము, అడంబర కవిత్వము, క్లిష్టాస్వయము తో పూర్తమైనది. తిమ్మనాచ్యుడు చివరి ఆశ్వాసమువరకు తీసుని పలుకు, మధుర శైలినే అనుసరించినాడు. పెద్దనాచ్యుడు ప్రబంధమార్గమును, అప్రాదేశ వర్ణనములతో జరి కూర్చినాడు. తిమ్మనాచ్యుడు అట్టి మార్గము ప్రోత్సహించు రస వంతమైన వధమును విడివడలేదు. అందువలన వరూదిని తన రూపవిలాసముతో, శృంగార రసభరితమైన పడుచుదనము సౌందర్యముతో జీవకాలము విద్యుల్లతవలె ప్రకాశించి దాగి కొన్నది. సత్యభామ తన అభిమానమును, ఆత్మగౌరవమును కుడివరకు నిల్పుకొని పాతకుని కూడయ్యుములో కూత్తుకొని నది. క్షణికమైన ఇంద్రియసౌఖ్యము నపేక్షించు వరూదిని, భావత్యజీవిక సుఖము ననుభవించు సత్యభామపాతపోషణ లోని మర్మ మిచ్చట గ్రాహ్యము.

వరూదిని సత్యభామ పాతపోషణమీ దృక్పథమ ననుసరించిన జరిగినది. వరూదిని గంధర్వ శ్రీ. కామకామము ఆమెకు వెన్నురోడ్డిన విద్య. ప్రవరాఖ్యునివంటి ముఠాంక శకాంశములైనవంటి వారి పొందు గోతుల ఆమె జీవితాచర్యము. మర్మపరాజ్య భోగములను భవింపి కౌగిల్లనుభవ పొందుచు ఆమె ఆశయము. శ్రీకృష్ణదేవరాయలనాటి విలాసముమీద జీవితము, దాని ననుసరించిన ప్రావచి సౌఖ్యము. అందులో ఇంద్రియ భోగము నపేక్షించు చిత్రవృత్తి వరూదినిలో కూడా పొందినది. ప్రవరాఖ్యుని విష్ణు జయించినను కవీశ్వరుని కివరూ దినిపై గల అభిమానము దెలియుచున్నది. ఆ సందేశములో పెద్దనాచ్యుడు వరూదిని సృష్టించినాడు. ప్రవరువలె యింద్రియ నిగ్రహముకల మారుపుడు సామాన్యముగా మనము చూచు ప్రపంచముతో కన్పించదు. సత్యభామవంటి శ్రీరస మర మనుచినము చూడగలము. శ్రీ స్వాభావికమైన యిటు సత్యభామప్రత్యేకసౌత్తుకాదు. ఆమెవలె ప్రణయకలహమునక లోనై తర్రస నర్మోత్తలతో, వ్యంగ్య భావములతో దూర బాసనిపించుకొను శ్రీ రెంచరో కలరు. వరూదిని ప్రవరాఖ్యుల ఒక ఆదర్శమును చాచుచుండ, శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామల స్వాభావిక జగత్తును చిత్రించుచున్నారు. సాత్రపోషణలో ఆదర్శ స్వాభావిక సృష్టిని పెద్దన తిమ్మనాచ్యులు గావించి సందేశమును కాంతానభిమితముగా లోకమునకు ప్రసాదించి యున్నారు. ఈ సందేశములు వరూదిని సత్యభామలందు గర్భ

కములై యున్నది. ఉన్నతాదర్శము ఒకవైపు స్వాధావికతగత్తు ఒకవైపు సహృదయులకు సమానమైన అనందమునే కల్పించుచున్నది.

వరూధినిలో చిత్రించబడిన గడుసుపోకడలు సత్యభామ నేర్చుకున్నను రావు, సత్యభామ దాంపత్య జీవితమువలన అనుభవమువలన శ్రీకృష్ణుని చిత్రవృత్తిని సరిగా అర్థముచేసుకొని అతనిని వశపరుచుకొనుటలో విజయము సాధించినది. వరూధినికా దాంపత్య జీవితానుభవ మెక్కడిది? ఆమెగందర్వశ్రీ, తన అందమునకు అందరు దాసులౌదురని గర్వించి ప్రవరుని అనుసరించినది. కామశాస్త్రమువలన పురుషుని వశపరచుకొనుటకు, నేర్పిన విద్య అన్నిటిని వినియోగించినది. అతనిలో హృదయ పరివర్తనము గానక, అంగ సౌఖ్యమును కాసింది పైబడి ఓటమి చెందినది. అంగ సౌఖ్యాపేక్ష ఉడికమైనది కావున జయము కలుగలేదు. జీవిత సౌఖ్యము చిరకాలికమైనది కావుననే దానికి ఫలము లభించినది.

వరూధిని గడుసరియైనను అచూయకురాలు. ప్రవరాబ్ధుని అవర మన్మథుగా భావించి హృదయగత వికారమును బేలయై చెప్పివేసినది. వేళ్ళయైనను హృదయము ప్రవహించే అంకితము చేసినది. వరూధిని గడుసువనములో కొంత అచూయకత్వము, కాశిన్యములో ఇసుమంత మృదుత్వము, అహం దాపములో కొంత నిష్కపటత్వము, గర్వములో కొంత కారుణ్యము కలసి యుండుటవలన ఆమె మన హృదయపూర్వకమైన సానుభూతిని పొంద అర్హురాలగుచున్నది. ఆమె పాత్ర పోషణలో బాచిత్వ అనౌచిత్యములను విడచి ఆమె గడుసు దనమునకు వాక్యమత్యంతరిక ఒక పద్య ముదహరించును.

“ఇంతలు కన్నులుండఁ దెను
వెవ్వరి వేదెదు భూసురేంద్రుడే
కాంతమునందు నున్న జవరాండ్ర
నెపంబిడి పల్కరించు రా
గింతియ కాక నీ వెఱుగచే మును
పచ్చిన త్రోవ చొప్పు నీ
కింత భయంబులే కదు నెల్లర
మైతిమి మాట లేటికిన్.”

ఆమె అహంకారభావము ఎంత గొప్పదో చూడు.

“చిన్ని వెన్నెల కందు వెన్ను చిన్ని సుధాద్రి
బొడమిన చెలవ తోబుట్టు మాకు,”

.....

తన పాతము ప్రవరాబ్ధునికి వప్పగించినది. కాని ప్రవరుడీమె హృదయగత భావమును గ్రహించక తాను పోవు మార్గము చూచి పుణ్యము కట్టుకొమ్మని వేడుకొనును. వరూధిని చకితురాలై:-

“నిక్కము దాపనేల ధరణీసురనందన!”
యింక నీపయిం జిక్కె మనంబు నాకు....”

అని స్పష్టముగా చెప్పివేయ, ప్రవరుడు విప్రసపర్య చిక్కిపోయినదనియు, భుక్తికి వేళ యతిక్రమించినదనియు విచారించును. అతని మాటలకు వరూధిని విన్నదాటు నొంది పలువిధముల ప్రార్థించి:-

“ఎందే డెందము కందళింపు రహిచే
నేనాగ్రతక నిర్వృతిక
జెందుం గుంధగత ప్రదీప కళికా
శ్రీ దోప నెందెందుఁ బో
రెందే నింద్రియముల్ సుఖంబు గను
నా యింపే పరబ్రహ్మ చూ
నందో బ్రహ్మ యటన్న ప్రాజదువు
నంతర్బుద్ధి నూహింపుమా.”

యని తన పాండిత్యమును, సాంప్రదాయార్థమును దోపించును. అంత వినియు, అది తుచ్చసుఖమనియు, మీసానై తేనె యనియు తిరస్కారభావముతో ప్రత్యుత్తరముఈయంగా వరూధిని హృదయము పట్టగలేక, రతి సంరంభము మీర ప్రవరుని గొగిలించి అతనివలన త్రోయబడినది. ఆమె ఉపన్యార మంతయువృధమైంది. ఆమెయందలి అమాయకత్వము చూచి ఇందులకు కారణము కొంత.

శ్రీకృష్ణుని కొంచెతనమునకు సత్యభామ పలికిన పలుటలు ప్రపంచానుభవయుతములు. ఆమె బెదరింపులు భావగర్వితములు:-

“ఈ నయగారపుం బ్రియము
లీవన లీ మొగమిచ్చమాట లే
లా నిను నమ్మియుండిన ఫలంబిదె
తోడనె కల్గె నాకు నీ
యాన సుమీ ననుం జెనకి
యారడి పెట్టిన నవ్వువారలం
గా నెఱుంగునే వసుల
కాపరి భావజ మర్మ కర్మముల్.”

అమె హృదయములోని కోపమును దీర్చు

“.....నే.....

ప్పాటును పాటుగామి మృదు
పల్లవ కోమల త త్పద ద్వయ
పాటలకాంతి మౌళి మణి

పంక్తికి వన్నియబెట్ట నా జగ

న్నాటక సూత్రధారి యదు

నందను దర్శితి మ్రొక్కె.....”

వహుధిని సత్యధామల గడుసుదనపు పోకడిలోని
భేదము సూక్ష్మముగా విచారించినాము. భర్తృ తిరస్కారము
పొందిన తరువాత, ప్రవరుని వలని తిరస్కృతివలన సత్య
ధామ మరియు వహుధిని ఏద్యేవరు. ఆ ఏచ్ఛులోకూడ వహు
ధిని యందలి నెవముతో కూడిన యమాయకత్వము. సత్య
ధామ యందలి అనురాగ సహితమైన ఆదేవనకన్పడుచున్నది.
వహుధిని:-

“.....వేదన నెపంబిడి

యేద్యే కలస్వనంబుతో

మీదిన విచ్చు గుబ్బు చను మిట్టల

సశ్రులు చించువం దగఁ.”

సత్యధామ దూఱము ఇంతకు తీరమైనది.

..ఈసున బుట్టి దెందమున

మోచ్చిన శోక దవానలంబుచే

గాసిలి యేద్యే ప్రాచవిభు

కట్టెదుటన్ లలితాంగి పంకజ

శ్రీ సఖమైన మోమువయిఁ

జేల చెరంగిడి బాల పల్లవ

గ్రాస కషాయకంఠ కలకంఠ

వధూ కల కాకలీ ధ్వనిఁ.”

ఏవికముగానో సత్యధామ కోరిక పరించినది. అమె
ఒక్క లతాంత మాత్రమునకే ఇంత వంత పహించినందులకు
పెరటిచెట్టుగా పారిజాత వృక్షము నాటు వాగ్దానము శ్రీకృష్ణుని
వలన పొంది తన భర్తకు సత్యధామా విరేయుడను గొప్ప
బిడుడు కల్పించినది. వహుధిని అమాయకురాలై ప్రవరుని
పొందుగోరి తిరస్కృతయై, మాయా ప్రవరునివలన అనం

దము పొందినది. విప్రలంభ సంయోగ శృంగారము నందలి
బొచిత్య అనౌచిత్య విచారము, రసాధాన విచారము అవసరము
లేదు. అంకారశాస్త్ర, వీతిశాస్త్ర సమ్మతము కాకున్నను,
రసాధానము అనౌచిత్యము గ్రాహ్యములే. నిజముగా విచారిం
చిన మనుచరిత్ర కావ్యములో రసాధానము కాకున్న పాత్ర
పోషణలో మెరుగు ఎక్కడిది? కావ్యసందేశ మెక్కడిది?
సత్యధామవలన అనౌచిత్యము జరుగనిచో అమె పాత్రపోషణ
లోని మెఱుగు తగ్గిపోవుట కవకాశము కలదు. ప్రియ వహు
ధిని వరె ప్రవర్తించవలయుననికాని, సత్యధామవలె పాదతాడ
నము చేయవలయుననికాని కావ్యము బోధించునని ఉద్దేశ
పడుట పొరపాటు. అటుట్లమును అదృష్టి చే
చదువుట అందలి నిగ్గును మరుగు
పరుచుటయే యగును. కావ్యానందము అచట మనకు ముఖ్య
మైనది. అందుచే, మనుచరిత్ర పారిజాతపహరణములోని
అట్టి సదృశములను సహృదయులు వునఁపునఁ మననము
చేయుట ఎందులకా? నిత్యవిద్యమైన వాటిని విసర్జించుట
యర్హముముగిచా. అట్లుజరుగుటలేదు. అందులోని శిల్పమును,
వికను చూచి మనము ఆనందము పొందుచున్నాము. మరి
యొక విషయము. వహుధిని సత్యధామ పాత్రపోషణలోకును
గ్రహించిన తరువాత సహృదయుడు వహుధినియందు మొగ్గు
చూపుట విచారింపదగిన విషయము. హృదయమునకు వగ్గ
ములు వేసి ఎంత సూక్ష్మముగా పాత్రపోషణ పరిశీలనము
గావించినను సహృదయుని సానుభూతి వహుధినిపై ఏల గంతు
వేసి పరుగుడును? ఈ సమస్యను విడదీయుటకు నేరుగా,
సహాధానము చెప్పటకు వలను ఏదదు. వహుధిని పాత్రపోషణ
లోని కళారహస్య మదియే. ప్రవరునిపై అభిమానము ప్రక
టించి వహుధిని కామమును అణగద్రొక్కిన పెద్దనామాత్యుడు
సహితము ప్రకృతిభావములో వహుధినిపై తనకు గల పాను
భూతిని ప్రకటించుట చూడుడు:-

“తరుణి ననన్యకాంత నతి

దారుణ పుష్ప శిలీముఖ వ్యధా

భర వివశాంగి నంగభవు

బారికి నగ్గము సేసి క్రూరుడై

యరిగె మహీసురాధము డ

హంకృతితో నని రోష భీషణ

స్ఫురణ వహించెనో యన న

భోమచి దారైఁ గషాయ దీప్తిఁ.”

స్వార్థ త్యాగ ము

బి. రామరాజు, ఎం. ఏ. (ద్వితీయ)

(కటిక చారిద్ర్య బాధవలన మూడేండ్ల కన్నబిడ్డను బదురూపాయల కమ్మిన తల్లి చరిత్ర పత్రకతో చూచి)

1. “ హృదయనాడుల రక్తముల్ పిదికి పిదికి
మూడు సంవత్సరములు కాపాడి తుదకు
ఘోరచారిద్ర్య బాధ నివారణమున
కైదురూకల కమ్మినా వమ్మ నీవు. ”

2. “ కరువనుచు ప్రభుత్వాలన్ని గంట గొట్టి
— ధరలతోబాటుగా దండధరుల బెంచ
రెండు రూకలె లాభమూ ముందమోపి
మొదలు చెడినట్టి బేరాన మోసమయ్యె. ”

3. “ ఎడ్డిబావుల దాని వంచేర్చి యేరి
కోమ బెవ్వచో నస్తాగ గొట్టినారు
మారు బేరాన లాభ మేమాత్ర ముందో
కాస్త కనిపెట్టి ఇకముందు గట్టవడుము. ”

* * * *

4. “ గుండె తడిలేని శ్రీ యని గుసగుసలుగ
భారతాదర్శమున కిది భంగ మనగ
వట్టి బూటక మనుచును లొట్టవేచు
వివిధ వివిధములుగ చెప్ప వింటినన్న. ”

* * * *

5. “ పట్టినే కాదే పో తాళి గట్టి నట్టి
సాధ్య సహధర్మచారిత్ర స్వార్థమునకు
సత్యపరిపాలనంబను సాకు బెట్టి
వీదిలోబెట్టి వేలము వేసినట్టి
ఆ హరిశ్చంద్రు జనము లహో యటంచు
నేటికిని పూజనేకు రానాటినుండి. ”

6. “ గొప్పవారలు చేసిన తప్పలైన
యొప్పులగు గాని బీదల యొప్పులైన
తప్పలని రుద్దుచుందురు తలలపైన
బడితె ఎవనిదో వానిదే బట్టె సుమ్ము. ”

7. “ బిడ్డ నమ్ముగా వీ హృదిపడ్డ బాధ
స్వార్థలోలుర కే మట్టమగును తల్లి
రవియో కాకున్నచో మఱి కవియో గాని
పంచుకొందురు నీవాధ నించుకైన. ”

8. “ తినుట కొక పూటకును లేని దీనవగుట
పట్టియైనను ఇక సుఖంపడు నటంచు
కనియు పెంచిన చుమతల కడకు ద్రోసి
నట్టి స్వాస్థిరాహిత్యంబు నరయరెవరు. ”

9. “ బట్టి పొట్టకు లేని నిర్భాగ్యు లిండ్ల
మఱచి పుట్టకు జన్మ జన్మలకైన
అనుచు వీడ్చొచ్చి కంటి నీ రద్దికొనుట
ధరణి ఛియింపలేదను దయయొ ఏమో? ”

10. “ పడతి నీ చుది లేచు తుపాను వలన
ధరణిదేవత హృదయంబు తల్లడిల్లె
కానిచో నిన్న మొన్ననే కలిగినట్టి
అచ్చు టవటి యా కంపాల కర్థమేమి? ”

11. “ చేతనులకు నీయెడ సానుభూతి లేమి
ప్రకృతి ఎంతెంత సంతాప పడెనో యేమో?
హృదయ పరితప్త దుఃఖాశ్రు నదులు పొరల
కృంగి కుమిలెను పర్యత పుంగవుండు, ”

ఓం కాంతి శాంతి శాంతి:

ఉ స్మా ని య వి శ్వ వి ద్యా ల య

ఆంధ్ర విద్యార్థిసంఘము

నవేదిక 1950

ప్రపంచములో చైతన్యముగల ప్రతి వస్తువు పరిణామము బొందుచునే యుండును. ఒక వ్యక్తికి పరిణామ మెట్లు సహజమో అట్లే జాతి, సంస్థ మరియు తదితర జడములుగా గనుపట్టు వర్తకములు సయితము భౌతిక చక్షులకు గోచరించని ఏదో అంతర పరిణామమును బొందుచుండును. దీనికి కాల ప్రవాహమే కారణము.

ఈసంవత్సరము మన విశ్వవిద్యాలయములో పెక్కు గణనీయమైన పరిష్కారములు జరిగినవి. అందులో ముఖ్యముగ యితర విద్యార్థి సంఘములందువలెనే ప్రాంతీయభాషా సంఘములందును విద్యార్థియే యధ్యక్షులుగా నుండుటకు అధికారివర్గ మామోదించినది.

ఎన్నికలు

ఆంధ్ర విద్యార్థి సంఘ ఎన్నికలు తేది 3-8-50 గురువారమునాడు జరిగినవి. కార్యనిర్వాహక ప్లగ్ మి విధముగ యేర్పడినది.

అధ్యక్షులు:—బి. రామరాజు (ఎం. ఏ. డిగ్రీయ)

ఉపాధ్యక్షులు:—సాంబమూర్తి (బి. ఏ. డిగ్రీయ)

కార్యదర్శి:—వి. రామకృష్ణారావు (ఎం. ఏ. ప్రభుత్వ)

సహాయ కార్యదర్శి:—సి. హెచ్. లక్ష్మీనరసింహారావు

(బి. ఏ. డి. డిగ్రీయ)

కోశాధికారి:—పి. సూర్యప్రకాశరావు (ఎల్. ఎల్. బి.)

ప్రభుత్వము.

అతడుపరి వివిధతరగతుల ప్రతినిధుల నియామకము 14 ఆగస్టు సోమవారము సాయంత్రము జరిగినది.

ఈ క్రింది విద్యార్థులు తరగతివారి ప్రతినిధులు:—

- వి. రమణరావు, డి. అప్పారావు.
- పి. లక్ష్మీనరసింహారావు, పి. వెంకటరెడ్డి, రామచంద్రరావు,
- వి. నరసింగరావు, మధుసూదనరెడ్డి, రామకృష్ణారెడ్డి,
- పి. నారాయణరావు, నారాయణరెడ్డి, కృష్ణమూర్తి,
- వి. నరసింహారావు, వి. మురళీధరరావు, సత్యనారాయణరావు.

31 ఆగస్టు గురువారము మధ్యాహ్నము 2 గంటలకు ప్రతినిధుల సమావేశము జరిగినది. ప్రారంభోత్సవమును గురించిన కొన్ని ముఖ్యాంశములు చర్చింపబడినవి.

ప్రారంభోత్సవము

పై సంఘాధ్యక్షులగు బి. రామరాజుగారి యధ్యక్షతన విద్య, భూమ్యాదాయకాళా మంత్రులు శ్రీ. గో. బూర్గుల రామకృష్ణారావు వంతులు గారు ప్రారంభోత్సవమును ప్రసాదించిరి. నాటిముఖ్య కార్యక్రమములలో పూర్వాచారముగ “మధువర్కసన్మానము” ను ప్ర ప్రభుత్వముగ కళాకాలంలో ప్రవేశపెట్టుట యొకటి. ఈ ప్రాచీన సాంప్రదాయముయొక్క ప్రత్యేకతనుగుఱించి ఆచార్య శ్రీనిధివల్లి లక్ష్మీరంజనముగారు సభికులందరికిని యెఱుపఱచిరి.

సమావేశములు

పై సమితి అధ్యక్షులగు 17-18-50 మంగళవారము మధ్యాహ్నము 1 గంటకు తెలుగు గదిలో “బిక్కరాజ్య సమితివారి కొరియూన్లు ప్రవర్తన ప్రశంసనీయమా” యను శీర్షికపై చర్చింపబడము జరిగినది. సభ దిగ్విజయముగా కొనసాగినది.

2 నవంబరు మధ్యాహ్నము 1 గంటకు సంఘాధ్యక్షుల అధ్యక్షులగు శ్రీ కురుగంటి సీతారామభట్టాచార్యులవారు “సమితిసామగ్రి” యను శీర్షికపై చర్చింపబడి ఉపన్యాసమును ప్రసాదించిరి.

23-11-50 గురువారము మధ్యాహ్నము పై సంఘ పక్షమున నొకయసాధారణ సమావేశము జరిగినది. బ్రహ్మశ్రీ వెల్లెలూరు వెంకటరామవళ్యరమణ (అంధ్రోపన్యాసకులు) సంగీత సాహిత్యములకు గల సంబంధ మెట్టిదో జ్ఞానము తెలిపిరి.

తేది 25 నవంబరునాడు శ్రీ వల్లూ సూర్యనారాయణరావుగారి “రోలింగ్ కవ్” తెలుగు వక్తృత్వ పోటీ విజ్ఞాపకకళాకాలలో జరిగినది. హైదరాబాదు నగరములో ప్రతి కళాకాలముండి యిద్దరు విద్యార్థులు పోటీలో పాల్గొనిరి మన విశ్వవిద్యాలయమునుండి శ్రీ మాటూరి నరసింహారావు డి. అప్పారావుగారు పోటీలో పాల్గొని ప్రథములుగా నెగ్గిరి వారికినెలమనకమున మా ప్రత్యేకాభినందనలు.

ఈ సంవత్సరము విశ్వవిద్యాలయములో మన ఆంధ్ర

విద్యార్థిసంఘము మిక్కిలి గౌరవస్థానము నాక్రమించుచున్నది. కార్యవర్గసభ్యులు, ఉపాధ్యక్ష కార్యకర్తలు సంఘముపట్ల శ్రద్ధయు, సహకారభావమును ప్రకటించుచున్నారు. మునుముందు సయితము ఇదేవిధముగ విద్యార్థులందఱును ఉత్సాహముతో కార్యభారమును నిర్వహించుచు నమ్ముచున్నాను.

అంధ్రాభ్యుదయోత్సవములు

వివిధ కళాకాల అంధ్ర విద్యార్థి కేంద్రసంఘ పక్షమున పై ఉత్సవములు దీనినందు (9, 10, 11,) 1950 తేదీలందు జరిగినవి. ఈయంత్సవములు ఉస్మానియ విద్యాలయ అవరణముననే జరుగుట కడు ముదాపహము.

ఆసందర్భమున విజ్ఞుల మహోపన్యాసములు, కవి సమ్మేళనము, ఏకాంకికా ప్రదర్శనముల పోటీలు, సంగీత పోటీలు, వర్తన, వ్యాసరచనపోటీలు మున్నగువిజరిగినవి.

9—12—50 నాడు సాయంత్రము 4 గంటలకు ముంరాశ్రీ|| గో|| బాగుల రామకృష్ణారావుగారు ప్రారంభోపన్యాస మొనరిరి.

శ్రీ. పర్వా వెంకటేశ్వరరావుగారి యధ్యక్షతన “భారత దేశము-అంతర్జాతీయ రాజకీయములు” అను శీర్షికపై ఆచార్య మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్యగారు ఉపన్యసించిరి. ఏకాంకిక “వాపస్” విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులును, “నై వే ద్యం” విమెన్సు కాలేజీ విద్యార్థినులును ప్రదర్శించిరి.

10—12—50 నాడు సాయంత్రము 4 గంటలకు

శ్రీ. ఇల్లందల రామచంద్రరావుగారి యధ్యక్షతన కవినమ్మేళనము జరిగినది. ఆసందర్భమున, శివభారతరచయితలగు, మహాకవి, శతావధాని, శ్రీ. గడియారము వెంకటేశ్వరాప్రిగారు పుషన్యసించిరి.

శ్రీయుతులు వానమామలై వరదాచార్యులు, దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు, కాకోటి నారాయణరావుగార్లు మొదలగు తెలంగాణ సుప్రసిద్ధ యువకవులు రచనలను వినిరి. చాదర్ మాట్ నిజాంకళాకాలం విద్యార్థులు ఏకాంకికలను ప్రదర్శించిరి.

11—12—50 నాడు సాయంత్రము 5 గంటలకు “దేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స” యను శీర్షికపై శ్రీ వెల్లెలూరు వెంకటరాఘవశర్మగారు (ఎం.ఓ.యర్.) ఉపన్యసించిరి.

నీటికాలేజి, మహబూబుకాలేజీ విద్యార్థులు ఏకాంకికల ప్రదర్శించిరి. పోటీలలో ప్రథములుగా నెగ్గినవారికి, నాటి సభాధ్యక్షులైన శ్రీ సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారు బహుమతుల నొసరిరి.

ఏకాంకికా ప్రదర్శనముల పోటీలలో ఉస్మానియ విశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులు ప్రదర్శించిన “వాపస్” ప్రథమ బహుమానమును పొందినది. అందులో పాల్గొనిన విద్యార్థులందఱును అభినందనీయులు.

కార్యదర్శి కృతజ్ఞతలతో సభలు చిగ్విజయముగ కొనసాగినవి.

—వెల్లెరి రామకృష్ణారావు.(కార్యదర్శి)

పరుల కలిమికి పొల్లి యెద్దే
పాపి తెక్కడ నులుం కద్దోయి?
ఒకరి మేల్ తన మేల నెంచే
నేర్పరికిమేల్ కొల్ల లోయి!

—గురజాడ

★ గ్రంథ సమీక్ష ★

ప్రత్యాష

వివిధ రచయితల పద్య సంకలనము)

ప్రకాశకులు: సాధనసమితి (హైద్రాబాదు)

వెల: రూపాయిన్నర.

సాధనసమితి తెలంగాణములోని సాహిత్య సంస్థలలో ప్రఖ్యాతిగన్నది. 'ప్రత్యాష'యను పద్య సంకలనకావ్యము. పైనమితియొక్క పదునెనిమిదవ కుసుమము. శేటిసాహిత్యముతో పేరెన్నికగన్న వివిధ రచయితల ఉత్తమపద్యములు ఇందులో కూర్చబడినవి. రచయితల పద్యములు ఒకేతీరునలేవు. ప్రత్యేక భావవాళికి ప్రత్యేక కవిత్వాప్రస్థావనలు వివిధ పద్యము లిందుకు తార్కాణము. భావకవిత్వమును కొందరు వాస్తవికతను కొందరు ఆరాధించినారు, కొందరు కవులు భావాంబరవీధులలో స్వేచ్ఛావిహారములు సలిపినారు. మరికొందరు కవికుమారులు ఊహాగనముచేసినారు. ఈనవ్యరవులకు మాతృభూమి విచిత్రమైనది. ముఖ్యముగా రెండు శతాబ్దములవరకు దీర్ఘనిద్రాపొందిన తెలంగాణముయొక్క భావి బౌద్ధత్వము వీరిదృష్టిని ఆకర్షించినది. నవ్యరవులకు ప్రకృతి ఆరాధ్యదేవత. ప్రరృతిని ఆరాధించు మార్గము, ప్రరృతివలన మానవుడు పొందుసౌఖ్యము, అట్లపద్యములలో గాంచనగును. ఆంధ్రుల ప్రాచీనసృష్ట్యమును కీర్తించును, తెలుగువారికి భావికర్తవ్యదోధనము గావించు కవికుమారులు సమయానుకూలముగా, ముకుళితములైన హృదయములను విప్పార జేయుటలో కృతకృత్యురైనారు. తెలంగాణ ఆంధ్రులకు చిరకాలము రాజకీయముగా, సాంఘికముగా, సాంస్కృతికముగా ముఖ్యస్థానమైనది. ఇచ్చటి కాక తీయుల పరిపాలన, ఓరుగల్లు వైభవమును స్మృతి పదమునందుంచుకొని కవితాగానముచేసినారు. వీరి రచనలలో అనుకరణములులేవు. తైలిలో, భావాలలో, శిల్పములో నవ్యత్వము, ఉదార్పిత విశేషముగా గోచరించుచున్నది. వివిధ కావ్యవస్తువులుగల ఈ పద్యసంకలనము ఆంధ్రుల రాజకీయ, సాంఘిక, సాంస్కృతిక జీవితమును ప్రతిబింబితము చేయుచున్నది. నవ్యాంధ్ర సాహిత్యమును ఆరాధించుట లోను, సాహిత్యమునకు నూత్నతేజము ఒనగ్రుట

లోను తెలంగాణ కవికుమారులు తమప్రతిభ చక్కగా ఈ గ్రంథరూపమున లోకమునకు చె నారు. ఆంధ్రపితామహుల ఉపోద్ఘాత వాక్యము ప్రత్యాషకొక నూత్నశోభనుగూర్చినవి.

సాధనసమితివారు ఇట్టిప్రత్యేక లక్షణముగ గ్రంథమును ప్రచురించి చక్కని కృషిసలిపినా వారిసాధన ఫలించునుమనో ఏమాత్రం అతిశయోక్తిలేదు.

రుద్రవీణ

అంధ కావ్యము

గ్రంథకర్త: దాశరథి కృష్ణమాచార్యులు.

ప్రకాశకులు: శ్రీరామ అండ్ కో (తెనాలి)

వెల: రూపాయి.

'దాశరథి' తెలంగాణ వాసులకు ప్రోత్సకాః ఈతని హృదయములో అణగియున్న కవితాశ ఇప్పుడు సంపూర్ణవిరాసము నొందినది.

ఇంకకుపూర్వము "సాహితీమేఖల" వ దాశరథి రచనలను సంపుటికరించి 'అగ్నిదా యనుపేర గ్రంథమును ప్రచురించినారు. ఇపు డురికొన్ని రచనలను మరొక సంపుటిగా "రుద్రవీః పేరుతో "శ్రీరామ ఓ కో" ప్రకాశకులు ప్రచురి నారు. సంఘంలో జరుగుచున్న అల్లకల్లోలము, వీడిత ప్రశాహృదయమునుండి వెడలు బాధలు ఈ హృదయమున హత్తుకొని 'రుద్రవీణ' యను కా రూపముపొందినవి. తెలంగాణ అతని హృదయ: లో జీర్ణమైనది.

దాశరథియే తెలంగాణము, తెలంగాణ దాశరథి. అతని హృదయము సర్వదా తెలంగాణ కీర్తించును, కావుననే:

"నాదునేడును తెలంగాణమోడలేదు శత్రువుల దొంగవాడికి ప్రావణాభ్ర మటుల గంభీర గడ్డాట్టహాసమలరు నాతెలంగాణ పోవుచున్నది పదాన".

అని సగర్వముగ కంఠమెత్తిపాడుకుంటాడు.

శ్రామికునివేడి నిట్టూర్పులకు ప్రపంచ
మెన్నడో కాలిబూది కాసున్నదేమో!

అని ఊహిస్తాడు.

“లేదు, లేదుచల్లారగాలేదు, పేద
వాని గుండియలోని స్మశాన వహ్ని
కాల్చివేయును, బంగారు గద్దెలెక్కి
పేదలను సిగరేట్లుగా పీల్చువారి”.

అని శ్రామికుని, హృదయవిదారకమైన జీవితమును
వర్ణించివర్ణించి ఆతనికి నూత్నోత్సాహము నొపంగును.

“చింతల తోపులో కురియు
చిన్నులకు తడిముద్దయైన బా
లెంత యొడిశాయించు పసి

రెక్కల మొగ్గను వోనిబిడ్డకు

బొంతలులేవు కప్పుటకు:

బొంది హిమంబయి పోవునేమో! వా

యింతును రుద్రవీణ పయి

నించుక వెచ్చని అగ్నిగీతముల్!!”

దాశరథి తనరుద్రవీణను సద్వినియోగము

జేయుటకుమాత్రమే మ్రోగించునట!

ఇంతచిన్న వయసులో ఆసాధారణ ఉపజ్ఞను,
ప్రతిభను చూపుచు ముఖ్యముగ తెలంగాణ యువక
హృదయములను చూచగొన్న అభ్యుదయకవిచక్రవర్తి
కవిసింహ, మహాకవి మొదలగు బిరుదాం
చితులైన, శ్రీమాన్ దాశరథి కృష్ణమాచార్యుల
“రుద్రవీణ” నానావిధ వాణీరుచుల చూపునట్టి అద్భుత
మైన ఖండకావ్యం. ఈ కావ్యము మూరున్నరకోటి
ఆంధ్రుల మెప్పువడసిన అత్యుత్తమ కావ్యమని
చెప్పనగును.

